

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 13 24. oktober
Sesjonen 2024–2025

Møte torsdag den 24. oktober 2024 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 13):

1. Redegjørelse av utenriksministeren om situasjonen i Midtøsten
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom Norge og EU om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028 og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024
(Innst. 21 S (2024–2025), jf. Prop. 119 S (2023–2024))
3. Interpellasjon fra representanten Kari-Anne Jønnes til kunnskapsministeren:
«Hvordan vil statsråden legge til rette for at kulturskolens kraft og kompetanse kan bidra til en mer praktisk skole, bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn?»
4. Referat

Presidenten [10:00:03]: Representantene Åslaug Sem-Jacobsen og Truls Vasvik, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Tellef Inge Mørland i tiden fra og med 3. til og med 6. november for å delta på reise med NATOs parlamentarikerforsamling til Algerie
- fra representantene Jan Tore Sanner og Bård Hoksrud om permisjon i tiden fra og med 1. til og med 7. november – begge for å delta som valgobservatører for OSSEs parlamentarikerforsamling ved presidentvalget i USA
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Siri Gåsemyr Staalesen i tiden fra og med 4. til og med 8. november for å delta på World Urban Forum i Kairo i Egypt
Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Telemark, Carina Thorvaldsen, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget under representanten Bård Hoksruks permisjon, jf. Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.

2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:

For Aust-Agder: Ramani Nordli 5.–6. november

For Akershus: Kari Sofie Bjørnsen 5.–7. november

For Oslo: Agnes Nærland Viljugrein 4.–7. november

For Telemark: Thorleif Fluier Vikre 4.–7. november

Presidenten [10:01:20]: Representanten Dagfinn Henrik Olsen vil framsette et representantforslag.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:01:35]: På vegne av representantene Sylvi Listhaug, Alf Erik Bergstøl Andersen, Silje Hjemdal, Bård Hoksrud, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati, Marius Arion Nilsen og undertegnede legges det fram et representantforslag om å sikre en særskilt kompensasjonsordning for oljepionerene.

Presidenten [10:01:51]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:56]

Redegjørelse av utenriksministeren om situasjonen i Midtøsten (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:02:16]: Vi er vitner til et drama av ekstraordinære proporsjoner i Midtøsten. Terror, krigshandlinger og massive ødeleggelser har blitt daglig kost. Det er nyheter om drepte og lemleste. Detaljerte skildringer av død og lidelse flommer over i sosiale media.

Engasjementet i den norske befolkningen – og i denne sal – er stort. Det er høyst naturlig, og det er viktig, for det er umulig å være uberørt av bildene og fortellingene vi nå ser – fra Palestina, fra Israel og nå også fra Libanon.

Midtøsten har sett kriger og konflikter før. Det unike nå er nivået på lidelsene, dimensjonene i bruddene på folkeretten og antallet land og aktører som blir direkte involvert – og alt dette mot et bakteppe av globale maktforhold i endring.

Konsekvensene er katastrofale for alle som rammes, og de kan bli enda mer omfattende – for regionen, for nærområdene og for verden.

Derfor er det i vår egen interesse å bidra – i tillegg til vårt åpenbare, solidariske medansvar. Vi skal gjøre det vi kan for å bidra til våpenhviler, så snart som mulig, både i Gaza og i Libanon. Krigen og drepingen må ta slutt – og det må slutte nå. Partene må deeskalere og la diplomatiet, ikke våpnene, tale.

Vi vil også fortsette å styrke den humanitære innsatsen og sørge for økt humanitær tilgang. Behovene er store og økende, men bare å stoppe drepingen og lindre sårene er langt fra nok. Derfor arbeider vi systematisk også for varige, politiske løsninger.

Vårt viktigste arbeid i dag er å være med og legge grunnlaget for hva som skal skje «dagen etter», altså når voldshandlingene er brakt til opphør. Bare å stille klokka tilbake til dagen før den siste runden med terror og vold er ingen vei til varig fred.

Mer enn noe annet dreier dette seg om å bygge Palestina som stat – en stat som er levedyktig, helhetlig og demokratisk, en stat som sikrer palestinerne soleklare rett til å bestemme over egne liv og egen framtid, og en stat som kan leve side om side med Israel, i fred og sikkerhet. Det er min sterke overbevisning at det er her vi finner den viktigste nøkkelen til varig fred og stabilitet i en region som i altfor mange år har vært kjennetegnet av langvarige, uløste spenninger.

Jeg kommer tilbake til alt dette, men tillat meg først å minne om konfliktens dype historiske røtter. Konflikten mellom Israel og Palestina er i bunn og grunn en historie om kontroll over landområder. Grenser har blitt trukket. Landområder har blitt fordelt og lovet bort, ofte med stormaktenes egne interesser for øye, hvor menneskene som bodde der fra før, ble tilsidesatt, selv om det var deres framtid som sto på spill.

Bakteppet er også en historie om antisemittisme, sionismens framvekst, nazistenes utslettelse av over seks millioner jøder og om arbeidet for å skape et trygt, nasjonalt hjem for det jødiske folk. Det er samtidig en historie om et palestinsk folk drevet på flukt, om tiår med krig og terror, konflikt, opprør og okkupasjon.

Holocaust bidro til sterk støtte for tanken om et jødisk hjemland. I 1947 vedtok FNs generalforsamling en delingsplan for det britiske mandatområdet Palestina. Det skulle opprettes en jødisk og en arabisk, eller palestinsk, stat, og Jerusalem skulle gis særskilt status. Året etter ble Israel opprettet.

Som daværende medlem av Sikkerhetsrådet stemte Norge for israelsk medlemskap i FN i 1949. I Norges stemmeforklaring den gang sa FN-ambassadør Arne Sunde:

«Vi er trygge på at Israel vil samarbeide fullt ut og lojalt med alle beslutninger fra FNs organer.»

Samme år anerkjente vi altså Israel, men den andre staten som delingsplanen forutsatte, den kom ikke. De arabiske nabolandene aksepterte ikke Israels opprettelse, og det kom ingen palestinsk stat i de områdene Jordan og Egypt kontrollerte etter 1948.

I Norge var entusiasmen for det israelske prosjektet stor i omtrent alle leirer. I mitt parti så man en stat basert på demokratiske og sosialistiske prinsipper. Sterke

bånd ble bygget til det unge israelske samfunnet, til partier og til organisasjoner.

Seksdagerskrigen i 1967 ble starten på et vendepunkt i norsk opinion. Palestinerne fikk økt oppmerksomhet. I mitt parti kom en ny generasjon til. Vi forble støttende til Israel og det israelske folk, men fokuserte i stadig større grad også på uretten begått mot palestinerne. Utenriksminister Knut Frydenlund var i sin tid en av dem som tidlig rettet oppmerksomheten mot palestinerne uforløste sak. Dialog ble innledet med PLOs leder, Yasir Arafat, og andre nøkkelaktører på palestinsk side.

I årene fram til Oslo-avtalen på 1990-tallet hadde Norge derfor opparbeidet seg en posisjon der vi nøt tillit og hadde inntak hos begge parter. Vårt gode forhold til Israel og den stadig tettere kontakten med PLO var bakgrunnen for dette.

Da Oslo-avtalen ble undertegnet i 1993, var begge parter enige om å arbeide for en tostatsløsning. PLO tok avstand fra bruk av vold. Den palestinske myndigheten skulle bygges ned fra og opp, og forhandlinger om et knippe utestående spørsmål skulle sluttføres. Når spørsmålene om grenser, Jerusalems status, flyktingers status og sikkerhet var ferdigforhandlet, skulle så den palestinske staten komme på plass. Da skulle de politiske og administrative institusjonene allerede stå klare. Den gang anslo man at dette skulle ta ca. fem år.

Dessverre ble Oslo-avtalen umiddelbart motarbeidet av ekstremister på begge sider. Hendelser som Hebron-massakren i 1994, Hamas' selvmordsaksjoner i Israel og drapet på Yitzhak Rabin i 1995 bidro til at avtalen fikk en svært smertefull start.

Tiden gikk. Tiårene gikk.

Flere av oss som har vært med på å forvalte utenrikspolitikken i Norge i disse årene, har underveis stilt oss spørsmålet om det vi drev med, var en del av løsningen eller snarere en del av problemet. Var vi faktisk på vei mot en løsning, selv om det tok tid? Eller bidro vi snarere til å opprettholde en illusjon, uten å skape konkret framgang?

Etableringen av den palestinske selvstyremyndigheten var ment som et ledd i en prosess, men ble i økende grad forvekslet med en varig løsning, kanskje særlig på israelsk side. Nettopp ved å vise til at det fantes en «prosess», slapp man å ta stilling til de mest krevende eksistensielle spørsmålene om den israelske statens grenser og karakter her og nå.

Da jeg sist var utenriksminister, for inntil elleve år siden, merket jeg hvordan andre spørsmål enn konflikten mellom Palestina og Israel gradvis ble mer dominerende i Midtøsten. Vi så en arabisk vår, som raskt ble til høst. Vi så en atomavtale med Iran, som kom og gikk, og vi så Syria og Libya bli kastet ut i hver sin blodige borgerkrig.

Konflikten mellom Israel og Palestina fortsatte, om enn i skyggen av andre begivenheter. Faktisk ble situasjonen der stadig verre. År etter år fortsatte okkupasjonen, vold og terror, blokaden av Gaza, separasjonsmuren og Israels folkerettsstridige bosettingspolitikk. Mange begynte nok å se disse spørsmålene som evige, uløselige problemer.

Abraham-avtalene fra 2020 søkte å bedre relasjonene mellom arabiske land og Israel. Et slags håp ble tent om bedre tider, men for palestinerne var det ikke sånn. Nok en gang ble deres rettigheter, ønsker og håp oversett. Radikale krefter på begge sider fikk større spillerom. Stadige israelske militæraksjoner på Vestbredden økte oppslutningen om væpnede grupperinger. Dette svekket i sin tur palestinske myndigheters evne til å sørge for velferd og sikkerhet for befolkningen. Palestinske myndigheters manglende evne til å fornye styresettet sitt bidro heller ikke til framtidshåp hos yngre palestinske generasjoner.

I Israel oppsto det store protester da regjeringen ville endre rettssystemet. Striden forsterket en mangeårig debatt om hva slags samfunn Israel skal være, om prioritering av ulike grupper i befolkningen. Bosetterne og ultraortodokse fikk stadig mer ressurser på bekostning av andre.

I sakte film ble derfor palestinerne skjovet stadig lenger ned på dagsordenen – uten beskyttelse og uten sikkerhet. Så skulle det, på dramatisk vis, vise seg at israelerne heller ikke var trygge. I morgentimene 7. oktober i fjor stormet et stort antall Hamas-krigere inn over grensen til Israel fra Gaza. De drepte, lemlestet, mishandlet og voldtok. Flere av kibbutzene nær Gaza ble brent ned og ødelagt. Hundrevis av unge mennesker på festival ble massakrert. 1 200 mennesker ble drept i Israel den dagen.

254 gisler ble bortført til Gaza. 35 av gislene er erklært døde. 101 sitter fortsatt i Hamas' fangenskap – holdt i over ett år, under omstendigheter vi knapt kan forestille oss. Foreldre, søstre, brødre, barn og venner venter fortvilet på at de skal komme hjem igjen.

Gislene må løslates – umiddelbart og betingelsesløst. Det haster mer enn noensinne for dem som fortsatt lever.

Regjeringen fordømte terrorangrepet 7. oktober på det aller sterkeste. Dette var terror av verste sort, gjennomført av en terrororganisasjon. Hamas var ansvarlig for terrorangrepet og bærer en stor del av ansvaret også for brutaliteten som fulgte – for terror mot Israel, for raketter mot Israel og for fortsatt å holde gislene fanget. Angrepet bekreftet den israelske befolkningens verste frykt og lærdommen fra den jødiske historien: Uten beskyttelse kan det aller verste skje.

Det er viktig at vi tar inn over oss hvor traumatiserende dette var for hele det israelske folket – ja, faktisk for jøder over hele verden. I tillegg til dette kom opplevelsen av at sikkerhetsapparatet sviktet da det gjaldt som mest.

I Israel ble angrepet 7. oktober av mange sett på som en trussel mot selve statens eksistens. Omfanget av og brutaliteten i angrepet sjokkerte en hel verden. Unge som hadde vokst opp med historiene fra holocaust, fikk selv føle på en frykt om utslettelse. Troen på at israelere og palestinere kan leve side om side i fred, har blitt ytterligere svekket i den israelske befolkningen.

Den israelske regjeringens respons på terrorangrepene ble nådeløs. Det skulle ikke levnes noen tvil om at Hamas skulle knuses, en gang for alle, ble det framholdt.

Krigføringen mellom Israel og Hamas i Gaza har skapt en humanitær katastrofe, med menneskelige lidelser og ødeleggelser det ikke er mulig å holde ut. Gaza, som er hjemmet til mer enn to millioner mennesker, er lagt i ruiner. Allerede før krigen levde befolkningen i en uholdbar situasjon, klemt mellom Hamas' brutale styre og Israels blokade.

Tallene fra lokale helsemyndigheter, som også brukes av FN, er sjokkerende. På litt over et år er minst 42 600 mennesker drept. 100 000 skal være såret. Jeg frykter at de reelle tallene er langt høyere. Mer enn 10 000 mennesker er savnet eller ligger i ruinene av utbombede hjem, sykehus, skoler og moskeer. Hele familier er utslettet. Mange av dem som overlever, har fått livsendrende skader på både kropp og sinn. Barn har sett grusomheter ingen barn burde se.

90 pst. av befolkningen i Gaza er drevet på flukt. Israelske luftangrep og evakueringsordrer jager familier fra hjemmene sine, ikke én gang, men gang på gang, igjen og igjen. De angripes når de flykter, og der de søker tilflukt. Lov og orden har brutt sammen. Ingen steder er trygge. Jenter og kvinner er spesielt sårbare, bl.a. for kjønnsbasert vold.

Alle overlevende i Gaza har slektninger og venner som er drept eller skadet. Mange vil oppleve at de står uten framtidsutsikter. Raseriet mot Israel, men også mot det internasjonale samfunnet som ikke har stoppet krigen, er enormt. Traumene vil vare i flere generasjoner. Gaza vil være en grøderik mark for rekruttering til ekstremisme og terror. En våpenhvile er viktig, men langt fra nok.

Aldri før i moderne tid har så mange hjelpearbeidere blitt drept i krig på så kort tid. Over 230 FN-ansatte er drept i Gaza. FN-merkede kjøretøy blir beskutt.

Aldri før har så mange journalister blitt drept på så kort tid. Nesten ingen utenlandske journalister slipper inn. De som er der, de palestinske journalistene, blir stadig drept.

Aldri før har det så raskt blitt rapportert om overhengende fare for sultkatastrofe. 17 000 barn og unge antas å ha blitt drept i Gaza. Det tilsvarer nesten 50 drep-te barn – to skoleklasser – hver eneste dag. Det er nesten umulig å begripe.

Det er slående mange «aldri før». Stadig krysses nye røde linjer. Hjelpeorganisasjonene er da også svært tydelige i sin bekymring for hvordan dette setter internasjonale lover og normer ut av spill – med smitteeffekter langt utover Gaza.

I januar krevde Den internasjonale domstolen at Israel gjennomfører umiddelbare og effektive tiltak for å sikre at palestinerne i Gaza får tilgang til grunnleggende tjenester og humanitær bistand: mat, vann, humanitær hjelp, drivstoff, husly, klær, hygiene og sanitærforhold, medisinske forsyninger og annen hjelp.

Likevel fortsetter Netanyahu-regjeringen å hindre livsnødvendige varer fra å nå fram til dem som trenger det. De siste to ukene har det knapt kommet inn noe mat eller forsyninger til menneskene i Nord-Gaza.

I skyggen av Gaza har det skjedd en svært farlig utvikling på Vestbredden – den andre delen av Palestina. Den palestinske myndigheten ble opprettet som del av Oslo-avtalene, og det er særlig på Vestbredden de har fått en viss anledning til å operere. I mer enn 30 år har palestinerne selv bygget statlige institusjoner og levert grunnleggende tjenester til befolkningen.

Okkupasjonen gjør det likevel i praksis umulig å styre Palestina. Stenging av sjekkpunkter og militæraksjoner rammer ikke bare bevegelsesfriheten til den enkelte palestiner, men lammer også næringslivet, landbruket og økonomien, inkludert skatteinntektene. Den israelske regjeringen undergraver systematisk og bevisst palestinske myndigheter – palestinske myndigheter som har tatt avstand fra vold for å oppnå politiske mål. Tross ekstreme arbeidsforhold og interne splittelser har de etterlevd, og fortsetter å etterleve, en av sine viktigste forpliktelser i henhold til Oslo-avtalene: å gjøre sitt for å ivareta sikkerheten i området, bl.a. i samarbeid med israelske sikkerhetsmyndigheter.

Det er vanskelig å forstå hvordan denne okkupasjonen skal gagne Israels sikkerhet, både på kort og på lang sikt. Bosettingene har bare økt i omfang. De spiser mer og mer av landområdene som tilhører Palestina. Bosettingspolitikken er i strid med folkeretten. Dette er bekreftet i en rekke resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd og av Den internasjonale domstolen allerede i 2004. Den rådgivende uttalelsen fra Den internasjonale domstolen i juli 2024, altså i sommer, gikk enda lenger og kunne knapt tydeligere: Hele Israels tilstedeværelse på det okkuperte palestinske territoriet er ulovlig og må opphøre.

Okkupasjonen fratrar palestinerne retten til å bestemme over eget liv. De kan ikke reise mellom byene si-

ne. De får ikke høstet fra åkrene og oliventrærne sine. Vannet og dyrene frarøves dem. Eiendommer og eiendeler vandaliseres. De lever i stadig frykt for voldelige og bevæpnede bosettere som terroriserer familiene deres. De ekstreme bosetternes hensikt er å påføre så mye redsel og smerte at lokalbefolkningen ikke tør annet enn å forlate hjemmene sine.

Selv om Israel som okkupasjonsmakt har en folkerettslig plikt til å ivareta behovene til den lokale palestinske befolkningen, er realiteten at bosetterangrepene i økende grad skjer uten inn gripen fra israelske myndigheter. Menneskerettighetsorganisasjoner har påpekt at israelske sikkerhetsstyrker tidvis også selv tar del i slike angrep.

Norge har sluttet seg til EUs sanksjoner mot voldelige bosettere på Vestbredden. Også USA og andre land har gjort slike tiltak. Norge vil fortsette å vurdere ytterligere tiltak. Voldskriminalitet må få konsekvenser.

Libanon har de siste årene gjennomgått en dyp økonomisk og sosial krise. Nå gjennomlever landets befolkning de verste krigshandlingene siden borgerkrigen, som endte i 1990. Den væpnede konflikten mellom Israel og Hizbollah har pågått i flere tiår, men har aldri vært så intens som den siste måneden. Hizbollah åpnet en såkalt støttefront i nord etter Hamas' terrorangrep den 7. oktober i fjor. Med det knyttet Hizbollah sine handlinger direkte til situasjonen i Gaza.

Israel har intensivert luftangrepene mot Hizbollah-mål over hele landet, inkludert i tettbefolkede strøk i hjertet av Beirut, og de gjennomfører bakkeoperasjoner i Sør-Libanon. Samtidig fortsetter det som er igjen av Hizbollah, sine angrep mot militære mål og boligområder i Israel.

Dette er en stedfortrederkrig. Israel er i krig med Hizbollah, ikke med den libanesiske stat, men det er sivilbefolkningen i Libanon som betaler den høyeste prisen. Oktober har allerede blitt den blodigste måneden i Libanon på en hel generasjon.

Også i Libanon gjentar historien seg. Den israelsk-palestinske konflikten var hovedårsaken til den 15 år lange libanesiske borgerkrigen. Den førte til enorme lidelser for det libanesiske folket og for palestinske flyktninger i Libanon.

Krigen avstedkom også massive befolkningsendringer inne i Libanon: Internt fordrevne måtte forlate sine hjem – uten å ha noe å vende tilbake til. Det vi bevitner nå, har sjokkerende likheter til det som skjedde den gang. Store deler av befolkningen i Sør-Libanon og Bekaadalen – rundt en million mennesker – er i dag internt fordrevne.

Sosial uro og nød kan føre til økt sekterisk vold i en allerede skjør stat. Et Libanon i full oppløsning vil være svært alvorlig for landets innbyggere og faktisk også utgjøre en betydelig sikkerhetstrussel mot Israel.

År med indre og ytre stridigheter har svekket Libanon som stat, inkludert den libanesiske hæren. I 2006 vedtok FNs sikkerhetsråd enstemmig resolusjon 1701. Resolusjonen krever at fremmede styrker skal trekke seg ut av landet, militser skal demobiliseres, og den libanesiske hæren, bistått av FNs fredsbevarende styrke UNIFIL, skal kontrollere i grenseområdene mot Israel. Resolusjonen er viktig. Nå gjelder det – mer enn noen gang – å sikre etterlevelse av denne resolusjonen.

Mange nordmenn kjenner UNIFIL godt. Områder som på nytt legges øde, er godt kjent for de over 20 000 nordmennene som har tjenestegjort der for FN. Mange av dem følger nøye med på hva som nå skjer i Libanon. Deler av Sør-Libanon ser dessverre allerede nå ut som de mest ødelagte områdene i Gaza. Det er usikkert når og hvorvidt innbyggerne kan vende tilbake.

Forsvaret bidrar i dag med 13 offiserer til FNs observatørkorps i Midtøsten, UNTSO. Fire av disse har den siste tiden vært stasjonert i Observatørgruppen for Libanon, hvor de bl.a. har bistått UNIFIL med viktige oppgaver.

De siste ukene har sikkerheten til UNIFILs personell blitt utfordret som følge av angrep fra den israelske hæren. UNIFIL har også ved flere anledninger fått sin bevegelsesfrihet innskrenket av Hizbollah. UNIFIL-soldater har blitt skadet. Det er helt uakseptabelt og helt i strid med folkeretten at FNs fredsbevarende styrker blir angrepet.

Hver rakett og missil som avfyres, hver bombe som blir sluppet, og hver bakkeoperasjon som utføres, trekker Israel og Hizbollah lenger og lenger bort fra visjonen fastsatt i sikkerhetsrådsresolusjon 1701 og svekker bevisningene for sikker retur av sivile på begge sider.

Altfor mange liv har gått tapt. Dette må ta slutt. Samfunnene i Nord-Israel og Sør-Libanon må kunne vende tilbake til sine hjem og leve i trygghet, uten frykt. Også her trengs det deeskalering, våpenhvile og politiske løsninger. Det sier ganske mye om situasjonen i Libanon at over 400 000 mennesker har funnet det tryggest å flykte over grensen til Syria – et land som har vært i krig i over 13 år. Den humanitære situasjonen i Syria har ikke vært verre siden krigen brøt ut der i 2011.

Utover de landene som er direkte berørt av kampfhandling, bidrar krigføringen også til problemer og utfordringer for stabiliteten for andre land i regionen, som Egypt og Jordan, som støtter palestinerne sak og samtidig må forsvare sitt samarbeid med Israel overfor egen befolkning, opprørt som befolkningen er over lidelsene de ser.

Midtøsten venter nå på neste kapittel i eskaleringen mellom Iran og Israel. Hvilken form et slik varslet israelsk gjengjeldelsesangrep mot Iran tar, kan få stor betydning for utviklingen videre.

«Skyggekrigen» mellom de to landene, som i årevis foregikk litt utenfor offentligheten og gjennom stedfortredere, har vokst til en direkte og åpen konfrontasjon. Dette er svært dramatisk. Både Iran og Israel har drevet fram denne eskaleringen, som foreløpig toppet seg med Irans omfattende missilangrep mot Israel 1. oktober.

Vi ser provokasjoner, vi ser gjengjeldelse på gjengjeldelse, vi ser Irans støtte til et nettverk av væpnede grupper som truer Israel, og vi ser målrettede drap på iranske allierte. Om dette mønsteret fortsetter, kan veien fra konflikt til storkrig bli kort. Hva er så konsekvensene av alt dette?

Den hensynsløse brutaliteten vi har sett det siste året, vil påvirke generasjoner av barn og unge i Midtøsten. Den skaper enda mer sinne, enda mer frustrasjon. Unge over hele regionen har sett venner, søsken og foreldre bli drept og lemlestet, de har mistet hus og hjem, og de har kanskje mistet troen på at en bedre hverdag vil komme.

Også her hjemme blir mange fortvilt over at urett begås uten at noen stilles til ansvar. Ingen konflikter i verden har så stor symbolsk kraft som Israel–Palestina-konflikten. I mine møter med mennesker og ledere verden rundt merker jeg hvor definerende akkurat denne konflikten er for hvordan folk oppfatter verden. Det er en verden som er full av kriger og konflikter, men den definerende makten denne konflikten har, er ekstremt stor. Når dette kommer på toppen av en maktesløshet som er skapt over flere tiår, svekker det moderate stemmer og troen på dialog og gir næring til de motsatte kreftene. De samme bildene vi berøres dypt av her hjemme i Norge, gir også grobunn til radikale krefter og til voldelige, ekstremistiske grupper verden over, grupper som nå benytter situasjonen i Gaza til å radikaliseres, til å rekruttere og til å mobilisere.

FNs sikkerhetsråd er verdens viktigste organ for å sikre fred og sikkerhet. Det har i over ett år vært handlingslammet i møte med den blodigste konflikten i Midtøsten på tiår. I dag, på den internasjonale FN-dagen, er FN selv under angrep – bokstavelig og billedlig talt. Israels ekstreme retorikk mot FN, mot generalsekretæren og mot FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger, UNRWA, er et direkte angrep mot det internasjonale rammeverket vår felles sikkerhet står og faller på.

UNRWA, FN-organisasjonen som mer enn noen annen har vært de palestinske flyktingenes livline, er i skuddlinjen. Organisasjonens eksistens henger i en tynn tråd. Norge har hele tiden gått i bresjen for at dette ikke skal skje. Vi har økt vår støtte, og vi er glad for at nesten alle givene som suspenderte støtten tidligere i år, nå er tilbake. Målet på sikt er at UNRWAs mandat en dag kan opphøre, men da gjennom en løsning på den isra-

elsk-palestinske konflikten. Uten UNRWA i dag vil palestinske myndigheter ikke kunne levere utdanning og helsetjenester til store deler av sin befolkning. Det samme gjelder andre land i regionen.

Det siste året har vi sett en graverende mangel på respekt for folkeretten. Vi har sett at stater ignorerer kjennelser og uttalelser fra Den internasjonale domstolen – på et vis vi må gå langt tilbake i historien for å se paralleller til. Grunnleggende prinsipper om å beskytte sivile og humanitære aktører krenkes hver dag. At denne manglende respekten for grunnleggende normer får fortsette, skader også oss. Det skader Vestens anseelse i verden, og det skader troen på internasjonalt samarbeid.

For Norge er dette faktisk svært alvorlig. Vi kan nesten ikke overdrive betydningen for Norges velferd og sikkerhet av at vi har en verdensorden basert på folkeretten. Undergravningen av FN, internasjonale institusjoner og det globale rammeverket er en av de største truslene mot vår sikkerhet i dag.

Selv om dagens redegjørelse omhandler situasjonen i Midtøsten, glemmer vi ikke det store bildet. Det er også krig i Ukraina, det er krig og sultkatastrofe i Sudan og en rekke andre steder. Vi må forholde oss til et stadig bredere aktørville.

Folkeretten er under press fra flere kanter – fra aktører som tjener på splittelse, som tjener på å undergrave et forutsigbart, internasjonalt rammeverk. Derfor vil regjeringen stå konsekvent opp for internasjonale kjøre-regler, enten det er palestiner, israelere, libanesere eller ukrainere som er ofre for krigens brutalitet. Vi kan aldri akseptere folkerettsbrudd, uavhengig av hvem, hva og hvorfor. Når respekten for folkeretten svekkes, risikerer det også å gå ut over Norges uten sammenligning viktigste sikkerhetspolitiske interesse: at Russland ikke skal vinne i Ukraina.

Altfor mange land unnlater nå å ta aktiv stilling til folkerettsbrudd begått av Russland, med begrunnelse om at andre land har doble standarder for internasjonal maktbruk, bl.a. i Midtøsten. Gjennom en tydelig og konsistent prinsipp-basert norsk tilnærming til Midtøsten gjør vi vårt for å motvirke dette. Vår linje har møtt mye anerkjennelse ute i verden, og den kapitalen bruker vi bl.a. på å mobilisere økt støtte til Ukraina og land i det globale sør.

Midtøsten påvirker også våre utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser. Midtøsten er på mange måter også vårt nabolag. Energipriser, migrasjon og maritim sikkerhet – alt aktualiseres av den eskaleringen vi nå er vitne til i regionen. Dette er ikke lokale problemstillinger; regionens utfordringer blir våre utfordringer. Flyktningkrisen i 2015 understreket dette. Det berører oss. Vi

maner til våpenhviler og deeskalering også fordi det handler om våre interesser og vår sikkerhet.

Irans rolle er høyst problematisk på en rekke felt og utfordrer også norske interesser. Det dreier seg om våpenforsendelser til Russland til bruk mot Ukraina, destabiliserende virksomhet i Irans nærområder og fordrekt aktivitet i europeiske land. Fredelige demonstrasjoner slås brutalt ned på, og antallet henrettelser er rekordhøyt. Dette er helt uakseptabelt. Norge er tilsluttet EUs sanksjoner mot Iran.

Samtidig er det klart for regjeringen at sanksjoner og press alene ikke vil fungere. Vi må også engasjere og utfordre Iran. Iran må endre adferd, men vi kan ikke bare bruke pisk. Da risikerer vi å bidra til å låse en situasjon som ikke tjener våre interesser. Et Iran som blir stående alene på utsiden, vil være en enorm utfordring for Midtøsten, men også for internasjonal stabilitet. Dette er grunnen til at gulflandene og andre arabiske land som har klare behov for egne sikkerhetsordninger, nå prioriterer engasjement framfor militær eskalering. Derfor har vi også kontakt med det iranske regimet. Historien viser at isolasjon ikke virker. Et Iran som kan bli fullt integrert i regionen, må være målsettingen. Det vil være en fordel for Irans naboer, og også for Israel. Også vår sikkerhet vil tjene på dette.

Det er liten tvil om at konflikten i Midtøsten berører oss direkte, også her hjemme. Nylig økte politiet trusselnivået fra nivå tre til nivå fire. Mange norske jøder har opplevd økt utrygghet det siste året. Dette er totalt uakseptabelt. Stemningen og ordskiftet har blitt hardere, mer polarisert, for det treffer også her, i vår hverdag. Vi ser fordommer og fiendebilder – her i vårt eget land, som vi jo ønsker skal være åpent og inkluderende.

Mange nordmenn med røtter fra eller bånd til Palestina og Midtøsten er også sterkt berørt av det vi ser hver eneste dag. Også de opprøres av opplevelsen av dyp urettferdighet. Til alle dem som føler på utrygghet, vil jeg si: Dere står ikke alene. Vi har alle et ansvar for å bekjempe hatretorikk, antisemittisme og islamofobi. Vi har alle et ansvar for å slå ring om noe av det fineste vi har her i landet: evnen til fredelig ordskifte og sameksistens.

Regjeringen innretter sin Midtøsten-politikk langs tre hovedspor: For det første gjør vi alt vi kan for å bidra til våpenhvile og regional deeskalering. Krisen i Midtøsten vil neppe ende i at ideologisk baserte bevegelser blir militært overvunnet en gang for alle. At sentrale ledere i Hamas og Hizbollah er drept, er helt klart midlertidige tilbakeslag, men slike organisasjoner kjennetegnes av stor evne til å omstille seg. Det vil ikke være vanskelig å rekruttere til ekstremistiske organisasjoner med mindre vi håndterer de underliggende problemene. Samtidig kunne drapene på Hamas-lederne Ismail Haniyeh, Ya-

hya Sinwar og Hizbollah-lederen Hassan Nasrallah også gitt statsminister Netanyahu en mulighet for å si at de viktigste ansvarlige for terroren mot Israel nå er eliminert, og at det nå er på tide å avslutte krigen.

Det vil måtte komme våpenhviler, både i Gaza og mellom Hizbollah og Israel, men for hver dag som går, blir flere liv ødelagt, flere røde linjer krysset, og det blir enda vanskeligere å finne en vei tilbake.

For det andre skal Norge fortsette med å avhjelpe den humanitære krisen i Midtøsten. Vi har allerede gitt 1 mrd. kr i humanitær bistand til Palestina hittil i år. Total norsk støtte til Palestina og palestinske flykninger i regionen vil komme opp i 1,75 mrd. kr i 2024. Libanon har også store humanitære behov. De siste ukene har behovene økt ytterligere. Over 1,2 millioner mennesker er blitt internt fordrevne. Norge vil i år bidra med totalt 379 mill. kr for å avhjelpe de store behovene i landet. Det omfatter støtte til både flykninger og sårbare libanesere. Akkurat i dag deltar vi i en konferanse i Paris for å øke og samordne støtten til Libanon. Vi må være forberedt på å fortsette å bidra i regionen over svært lang tid.

Noen ganger er det ikke nok å sende nødhjelp. Humanitær tilgang må også sikres, slik at nødhjelpen faktisk kommer fram. Det er altfor mange eksempler på at livsviktige varer står klare, men aldri slipper inn til dem som trenger dem. Som i alle kriser er humanitær innsats bare et plaster på såret – helt nødvendig der og da. Likevel vil det alltid være bedre ikke å skjære seg i første omgang enn å sette på plaster. Derfor kan vi rett og slett ikke tillate oss å la denne sjansen til å ta tak i de underliggende problemene gå fra oss.

Når krigen er over, skal vi ikke bare nok en gang bygge opp infrastruktur. Vi må også tenke prinsipielt. Derfor var prinsipper for gjenoppbyggingen av Gaza blant hovedpunktene under giverlandsmøtet for Palestina, som jeg ledet, under FNs generalforsamling i New York i september.

For det tredje intensiverer vi sammen med partnere i og utenfor regionen den internasjonale innsatsen for tostatsløsningen, tilpasset dagens virkelighet. Å få slutt på denne konflikten krever diplomatisk innsats som ikke bare løser den umiddelbare krisen, men også de ulike partenes langsiktige sikkerhetsbehov. En løsning på det palestinske spørsmålet er kjernen i dette.

Vår støtte til tostatsløsningen innebærer at vi nå gir den samme støtten til palestinsk statsdannelse og sikkerhet som vi i sin tid ga – og fortsatt gir – til Israel. Det palestinske folket har en klar rett til selvbestemmelse. Det er også slått fast av Den internasjonale domstolen.

Den 22. mai offentliggjorde regjeringen at Norge ville anerkjenne Palestina. Anerkjennelsen trådte i kraft 28. mai, samtidig med Spania og Irland. Slovenia fulgte

få dager etter. Med det sluttet vi oss til det store flertallet av land som har anerkjent Palestina. Per i dag er det 149 av FNs totalt 193 medlemsland, altså over tre fjerdedeler av medlemslandene. Vi bør også merke oss at mange av de som ikke har anerkjent Palestina, som vi har gjort, likevel har stemt for fullt medlemskap for Palestina i FN. Når styrkeforholdet mellom Israel og Palestina utjevnes, kan også den palestinske staten forhandle med den israelske staten fra en sterkere og mer likeverdig posisjon, den dagen forhandlinger skal gjenopptas.

Norges anerkjennelse er derfor en støtte til de moderate kreftene på både palestinsk og israelsk side – til de mange som arbeider for en tostatsløsning med fredelige virkemidler, og til dem som forplikter seg til å respektere folkeretten og relevante FN-resolusjoner. Ved å anerkjenne bekreftet vi også at vi vil ha ett Palestina, slik Oslo-avtalen så for seg. Vi trenger en sterk palestinsk myndighet som kan styre både Vestbredden og Gaza.

Vi har i mer enn 30 år brukt store ressurser på å støtte palestinerne i arbeidet med å bygge sine egne myndigheter og institusjoner. Vi har – gjennom vår ledelse av Giverlandsgruppen for Palestina, AHLC – i alle disse årene gitt økonomisk støtte, vi har sendt eksperter, og vi har samlet partene, givere og internasjonale organisasjoner for å bli enige om en arbeidsdeling mellom alle involverte. Mange ønsker at Palestina skal lykkes med dette statsbyggingsprosjektet. Det arbeidet fortsetter med full styrke.

Regjeringen har alltid ønsket å anerkjenne Palestina, men vi så for oss at det rette øyeblikket for å gjøre dette var på slutten av en prosess, der de to partene allerede hadde forhandlet seg ferdig og fram til en løsning på konflikten. Mer enn 30 år etter at Yasir Arafat og Yitzhak Rabin ga hverandre hånden foran Det hvite hus, har vi erkjent at vår gamle tilnærming til en løsning på konflikten ikke fungerte lenger. Det har vært svært mange forhandlingsforsøk, men ingen av dem har ledet helt fram – enten fordi viljen ikke har vært der, eller fordi andre ting har kommet i veien: vold, terror, folkerettsbrudd, politisk splittelse. Det siste tiåret har det ikke vært reelle forhandlinger i det hele tatt. Derfor var det behov for å tenke nytt.

Vi er overbevist om at to stater er den eneste varige løsningen for fred. Dette skyldes ikke en naiv oppfatning, som enkelte kritikere framholder. Det er ikke mangel på vilje til å gi slipp på det enkelte beskriver som en idé fra fortiden, som ikke lenger har rot i virkeligheten. Under andre forutsetninger kunne det ha vært helt riktig å gå for én stat, altså én demokratisk stat for to folk, med like rettigheter for alle, men forholdene her kan ikke frakoples de erfaringene de to folkene har gjort seg i alle disse årene. Hva da med drømmen om et eget jødisk hjemland, vil mange israelere spørre. Både palesti-

nere og israelere vil nok slite med å akseptere å dele en stat nå, etter alt som har skjedd. I denne konteksten, med to folk som begge har rett til selvbestemmelse, har jeg faktisk til gode å se troverdige alternativer.

Veien til en tostatsløsning blir krevende, men det finnes mange modeller for å lykkes med de kompliserte praktiske spørsmålene fakta på bakken alt har skapt – så lenge viljen er til stede, folkeretten respekteres, og når både israelere og palestinere kan være trygge på at de alle kan leve i frihet i sitt eget land for alltid.

Da blir spørsmålet: Hva mer kan Norge – og andre land – gjøre når noen ikke ønsker en slik løsning nå? Det holder ikke lenger kun å si de riktige tingene og å ha de riktige intensjonene. Vi må tørre å ta konkrete skritt for å fortsette å bygge – og for faktisk å realisere – den palestinske staten, og for å komme nærmere målet om en bærekraftig tostatsløsning.

Vi skal selvfølgelig bygge på alt det gode arbeidet som allerede er gjort, og på det grunnlaget som har blitt lagt i Sikkerhetsrådet, i Generalforsamlingen, i Madrid, i Oslo, i Brussel og gjennom det arabiske fredsinitiativet. Vi skal også bygge på partenes egne forpliktelser til hverandre i en tid da optimismen var større. Dette har gitt oss viktig veiledning som vi skal holde fast ved og inspireres av.

Norge har det siste året vært tungt engasjert i diskusjoner om det sentrale spørsmålet: Hva kan vi selv gjøre for å komme videre? Sammen med Saudi-Arabia, som igjen leder en gruppe av arabiske og islamske land, har Norge denne våren ledet en serie møter mellom arabiske, muslimske og europeiske land, der disse spørsmålene har stått sentralt. I New York i forrige måned lanserte Norge, sammen Saudi-Arabia og EUs utenrikssjef, en ny, global koalisjon for implementering av en palestinsk stat og en tostatsløsning. Nærmere 100 land deltok på lanseringen. Veien dit går gjennom et bredere regionalt rammeverk der også normalisering med Israel står helt sentralt. Arbeidet henter inspirasjon fra det arabiske fredsinitiativet fra 2002, men er tilpasset dagens realiteter.

Det oppdaterte regionale rammeverket har seks hovedtrekk. Det første er universell anerkjennelse av den palestinske staten og fullt medlemskap i FN. Det andre er en kraftig styrking av Den palestinske myndighetens økonomi og kapasiteter og gjennomføring av nødvendige reformer. Det tredje er en tidlig planlegging for palestinske myndigheters framtidige retur til Gaza etter krigen. Det fjerde punktet er sikkerhetsgarantier til både Israel og Palestina, forankret i regionen selv. Det femte er en demobilisering av ikke-statlige væpnede grupper, som Hamas. Sist, men ikke minst er det en normalisering av forholdet mellom Saudi-Arabia og andre arabiske land på den ene siden og Israel på den andre, noe Israel sterkt ønsker seg.

Møtene så langt har bekreftet at stadig flere land ønsker det samme: å arbeide seg ut av den fastlåste situasjonen, og at den enorme krisen vi står midt oppe i, også må brukes til å skape bevegelse, slik at det ikke nok en gang bare blir nye, evinnelige runder med krig og ødeleggelser. At flere vestlige land anerkjenner Palestina, er én sentral del av dette. En rekke arabiske land har på sin side igjen bekreftet det de lovet for over 20 år siden, at de er klare til å gi troverdige sikkerhetsgarantier til Israel, i bytte mot frihet for palestinere og varig fred.

Det er viktig her å huske på at de sentrale arabiske bidragsyterne til dette arbeidet, som Saudi-Arabia, golfstatene, Jordan og Egypt, jo alle ønsker å svekke den iransk-støttede såkalte «motstandsaksen» – i og for seg akkurat som Israel vil – altså Hizbollah, Hamas, Islamsk hellig krig og houthiene. Flere av dem har jo tatt sine egne oppgjør, ikke minst med Det muslimske brorskap. Jeg mener dette åpner en mulighet også for Israel til endelig å bli skikkelig integrert i egen region. Det siste året har samtidig gjort det klart at noen normalisering mellom Israel og land som Saudi-Arabia uten at en palestinsk stat opprettes, ikke lenger er et mulig scenario.

Som venn av Israel forstår – og støtter – vi Israels behov for sikkerhet for sitt eget folk, i sitt eget land, med internasjonalt anerkjente grenser. Israel har rett til å forsvare seg innenfor de rammene folkeretten setter. Samtidig: Okkupasjonsmakten Israel kan ikke lenger ha veto over hva som skal skje på et territorium der de er ulovlig okkupant. Det har de over det territorium som rettmessig tilhører dem, altså innenfor grensene fra 1967, og de har en legitim interesse i hva som skjer på palestinsk side, men de kan ikke lenger tilkjennes et evigvarende veto over hodet på palestinere selv.

Det moderne, demokratiske og avanserte Israel, som mange beundrer, og okkupasjonsmakten Israel, som fortsetter å frata palestinere deres rettigheter, står i skarp kontrast til hverandre. Israel må velge retning; enten å leve etter de demokratiske verdiene frihet, rettferdighet og likhet for alle, slik Israels uavhengighetserklæring slo fast i 1948 – denne refererte for øvrig også til FNs delingsplan – eller risikere ytterligere kritikk og isolasjon for vedvarende okkupasjon og brutal framferd mot palestinere.

Mot slutten vil jeg si litt som har å gjøre med våre relasjoner med Israel. Vi har i mange år vært etablert med et representasjonskontor i Palestina, lokalisert i Al-Ram. På sensommeren i år kunngjorde Israels utenriksminister Israel Katz at israelsk UD ville trekke tilbake den diplomatiske statusen til de norske utsendte til Al-Ram, og ikke utstede nye. Det gjorde det i praksis umulig å drive kontoret i Al-Ram, og det er nå midlertidig stengt. De skadelidende her er palestinere vi har bistått fra Al-Ram. Det er vårt klare syn at Israels handlinger på dette områ-

det strider med folkeretten og plikten Israel har til å tilrettelegge for humanitær bistand til palestinere under okkupasjon.

En rekke stater og aktører, inkludert ledende vestlige land, har som oss reagert svært kraftig på Israels handlinger i denne saken. Enkelte – bl.a. i denne sal – har etterlyst sterkere sanksjoner mot Israel. Vi har som nevnt sluttet oss til EUs sanksjoner mot ekstremistiske bosettere og mot Hamas, og vi deltar i diskusjonene om enda mer kraftfulle sanksjoner med europeiske partnere, uten at det foreløpig er enighet om dette. Regjeringens linje når det gjelder ensidige norske sanksjoner, er imidlertid klar: Slike sanksjoner virker ikke. Det har også over lang tid vært tverrpolitisk enighet om at vi ikke vedtar slike sanksjoner, altså isolert fra internasjonalt samarbeid. I stedet må vi bruke andre virkemidler.

Vi holder næringslivet ansvarlig gjennom åpenhetsloven og forventer at norske selskaper kjenner til og etterlever FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, UNGP, men også OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Regjeringen har, basert på disse instrumentene, frarådet norsk næringsliv å drive handel og gjøre investeringer som kan knyttes til Israels ulovlige tilstedeværelse i Palestina. Vi skjerpet denne frarådingen i slutten av forrige uke, med bakgrunn i Den internasjonale domstolens rådgivende uttalelse fra juli.

Vi gjør det nå helt klart at all handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde Israels okkupasjon, vil kunne medføre at man blir sett på som medansvarlig for folkerettsbrudd. Frarådingen er svært tydelig, og jeg legger til grunn at den blir tatt til følge av norsk næringsliv, slik Næringslivets Hovedorganisasjon har sagt at de vil gjøre. Vi vil fortsette vårt arbeid med andre aktører, på tvers av regjeringen, med næringsliv og andre, for å sørge for at frarådingen følges i alle aspekter. Norge har – og har alltid hatt – en streng våpenkontroll overfor Israel. Det er rett og slett ikke lov til å selge norske våpen til Israel, og det gjelder – som Stortinget er vel kjent med – både A- og B-materiell, såkalt.

Norge var 18. september medforslagsstiller til en resolusjon fremmet av Palestina for FNs generalforsamling. Resolusjonen følger opp Den internasjonale domstolens rådgivende uttalelse fra juli og ble vedtatt av Generalforsamlingen med stort flertall. Den stiller både krav til Israel og oppfordrer det internasjonale samfunnet til å iverksette en rekke tiltak. Et av tiltakene omfatter skritt for å stanse våpeneksport til Israel som det er skjellig grunn til å anta vil bli brukt på det okkuperte palestinske territoriet. Vi følger i disse dager opp dette foreslåtte tiltaket som del av en kjernegruppe i FN.

Vi har et godt rammeverk – med bred støtte i denne sal – for å vurdere om selskaper i Statens pensjonsfond

utland skal settes i observasjon eller utelukkes. Fondet skal ikke være investert i selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkelser av grunnleggende etiske normer, herunder krenkelser av menneskerettigheter eller av individers rettigheter i krig og konflikt. Det er Etikkrådets oppgave å vurdere hvor de konkrete grensene skal trekkes, noe de gjør fortløpende, og det er Norges Banks hovedstyres rolle å treffe endelige beslutninger om eventuelle tiltak. I den sammenheng noterer jeg at Etikkrådet har gitt uttrykk for at de etiske retningslinjene gir grunnlag for å ekskludere flere selskaper som opererer på okkupert område, fra fondet, i tillegg til de som allerede er ekskludert.

Det er lett å bli nummen og miste motet av de menneskelige lidelsene vi ser. Vi har imidlertid et ansvar for å bidra til at lidelsene stanser, men også til å søke langsiktige løsninger. Historien viser at når krisen er dyp nok, kan mulighetene også være store. Vi har et ansvar for å huske at de politiske valgene vi nå tar, får betydning senere for våre og for andre menneskers liv.

Det har aldri vært mer tydelig at dagens situasjon er uholdbar. Israelere og palestinere, og alle andre i Midtøsten, fortjener å leve sine liv i verdighet, fri for vold og frykt. Vi kan ikke forholde oss passive. Vi må gi et signal om at en tydelig ramme må på plass nå, før det er for sent. Vi må gjøre det vi selv har makt og mulighet til å gjøre. Vi kan ikke overlate framtiden til dem som skaper splittelse og konflikt.

Derfor anerkjente Norge Palestina. Derfor gjør regjeringen det vi kan for å hindre en ytterligere regional eskalering, for å sikre våpenhviler og for at humanitær hjelp skal nå alle dem som trenger den. Derfor er vi opp-tatt av å få med oss andre land på å gi tydelig støtte til at folkeretten må etterleves av alle, og til viktigheten av FN – ikke minst inspirert av at det i dag er FN-dagen. Derfor fortsetter vi å legge våre krefter inn i en bred, internasjonal innsats for en palestinskstat, en tostatsløsning og varig fred.

Presidenten [10:50:49]: Takk for redegjørelsen.

Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter til hver partigruppe og et avsluttende innlegg fra utenriksministeren.

Åsmund Aukrust (A) [10:51:18]: Takk til utenriksministeren for en svært god og grundig redegjørelse. La meg også starte med å takke utenriksministeren for den veldig aktive, prinsipielle og tydelige politikken Norge fører overfor de brutale krigene vi ser nå.

For to uker siden markerte vi at det var ettårsdagen for det brutale terrorangrepet den 7. oktober. Det var det verste angrepet på den jødiske befolkningen siden holocaust. Det er lett å skjønne hva slags sinne og trau-

mer det skapte. Jeg tror det var veldig mange av oss som umiddelbart skjønnte at Israels respons kom til å være brutal for det palestinske folket, og at den kom til å stride mot internasjonal rett. Nå, et år etter, kan vi si at det er blitt mye, mye verre enn hva vi så for oss.

Dette er blitt en humanitær katastrofe uten side-stykke. Daglig er vi vitner til krigshandlinger og massive ødeleggelser. Nyhetene om drepte og lemlestedede, både barn, mødre og fedre, har blitt en del av hverdagen vår. Vi ser det på tv-skjermene, og vi får det på sosiale medier på mobilene våre. Lidelsene er enorme, og bruddene på folkeretten er mange. Det sier noe når det i snitt drepes femti barn hver eneste dag. I tillegg kommer de enorme traumene i forbindelse med å overleve, sulten og sykdommene. Gazas befolkning var, som utenriksministeren var inne på, svært hardt prøvet fra før. Nå har de levd et år med frykt, sorg og ydmykelse. Dette er Gaza, og i tillegg har vi Vestbredden, som også har hatt sitt verste år i moderne historie.

Nå får vi en veldig farlig eskalering i Libanon. I går ble det gjennomført sju luftangrep mot Beirut. Dette viser at vi er i ferd med å gå mot en katastrofe for hele Midtøsten.

Jeg tror vi alle sammen må si at det er ingen enkel vei til stabilitet og sikkerhet, men én ting vet vi: Det blir ikke sikkerhet og stabilitet før vi får en våpenhvile i Gaza, og for å få til dette teller hver eneste time, hver eneste dag. Likevel er det etter at vi har fått en våpenhvile, at den virkelig store jobben begynner, med å bygge fred, og for å få til det må vi få en politisk prosess. Den eneste veien til varig fred er en fredsavtale og en tostatsløsning hvor Israel og Palestina eksisterer side om side. Palestinerne fortjener sin egen stat. Den skal være sterk, levedyktig og demokratisk, og den skal leve i fred med Israel. Det er den eneste løsningen som sikrer palestinerne rett til å bestemme over sitt eget liv og sin egen framtid, og som sikrer at Israel kan leve i fred med sine naboer.

Få land, om noen, har bidratt mer til å realisere dette enn Norge. Vi har lenge arbeidet for en tostatsløsning og støttet opp om den palestinske statsbyggingen. Vi har bidratt på veldig mange områder, ikke minst har vi bidratt til å holde Palestina-spørsmålet høyt på den internasjonale agendaen, både når alle snakker om det, og når ingen andre gjør det. Jeg tror det er noe av bakgrunnen for at vår regjering har vært blant de aller mest aktive.

Vi har vært den tydeligste regjeringen i Vesten og blant de tydeligste i hele verden i fordømmelsen av blokaden, krigføringen og terror. Vi har støttet FNs livsviktige arbeid. Vi har økt de humanitære bidragene. Vi har bidratt aktivt inn i den arabiske fredsplanen, og vi har anerkjent Palestina. Alt dette har vi gjort med den klare, prinsipielle holdningen om at folkeretten og menneskerettighetene gjelder for alle. Jeg mener at debatten i etterkant

av det regjeringen har foretatt seg, viser at det er en ganske stor forskjell på hva denne regjeringen gjør, versus hva en borgerlig regjering hadde gjort i samme tilfelle.

Som utenriksministeren sa: I dag er det 79 år siden FN-pakten trådte i kraft. Jeg må si at markeringen av FN-dagen i dag er med en stor bismak, for vi har sett hvordan FN har blitt et offer i denne krigen. Den siste uken har vi sett angrep på FN-styrker i Libanon. Det foreligger nå et forslag om å terrorliste FNs organisasjon for palestinske flykninger, og det er bra at Norge sammen med de nordiske landene står opp mot dette. Dette er en organisasjon som har mistet mer enn 200 av sine ansatte i denne brutale krigen. FNs generalsekretær er nektet innreise til Israel. Jeg synes det kanskje tydeligste bildet på hvordan Israel ikke forholder seg til internasjonal rett, var da den israelske FN-ambassadøren makulerte FN-pakten fra FNs talerstol.

Vi er midt inne i den farligste tiden i Midtøstens moderne historie. Alt ser bare mørkt ut, men vi kan ikke miste håpet. Det skylder vi ofrene, det skylder vi Gazas barn, det skylder vi dem som fortsatt er fanget som gisler. Historien har vist at det er når det er som mørkest, at det kan komme et vendepunkt, og i Arbeiderpartiet vil vi fortsette å gjøre alt det vi kan for at det skal skje.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:56:38]: Først vil jeg få takke utenriksministeren for at han kommer til Stortinget og gir en omfattende og bred redegjørelse. Jeg deler veldig mange av vurderingene utenriksministeren gir av situasjonen i regionen. Det er ingen tvil om at volds-spiralen i Midtøsten nå er på sitt aller, aller farligste på svært lang tid, og det er ingen som vet om eskaleringen kan komme av målrettede, vilde handlinger eller feilkalkuleringer. Uansett vil resultatet bli en ytterligere forverring av det sivile i regionen nå opplever, nemlig ekstreme lidelser.

Det er ikke vanskelig å være enig i utenriksministerens påpekning av at vi nå er vitne til et drama av ekstraordinære proporsjoner, der det er umulig å være uberørt. Alle de debattene vi har hatt i denne salen om situasjonen i regionen, tilsier også at det engasjementet Stortinget har, er både dypt og sterkt. Det er heller ingen tvil om at det vi nå er vitne til i regionen, er ganske godt beskrevet av The Economist, som sier at dette er den nye logikken i regionen, som handler om å drepe eller bli drept – der avskrekking og diplomati har forsvinnende liten plass. Det burde hatt langt større plass, men er skjøvet til side for å gi plass til det som er den direkte og brutale virkeligheten.

Det er heller ingen tvil om at de lidelsene som nå skjer, opplever sivilbefolkningen på begge sider, og jeg vil si på alle sider i regionen, som uhyre dramatiske. Det er veldig vanskelig å se veien ut av det nå. Det er også vanskelig å se

hvordan man skal klare å komme til en våpenhvile, hvordan man skal få frigitt gislene, få Hamas og Hizbollah til å slutte å angripe Israel og få Iran til å spille en annen rolle i regionen – inntil man har et valgresultat i USA der USA også kan legge press på partene på en annen måte.

Norge har stått sammen om mange ting i Midtøsten-politikken gjennom 30 år. Jeg tror det er viktig å understreke det, for det arbeidet som har vært lagt ned for en tostatsløsning, for at palestinerne skal få en egen stat, og for at Israel skal kunne ha sikkerhet og leve i fred med sine naboer, er en felles arv Norge har lagt ned innsats for. Det har også vært viktig for Høyre å understreke at når UNRWA settes under press fordi man enten forbyr organisasjonen eller skal strupe finansieringen, er ikke det en farbar vei. På samme måte som andre gjorde det, reagerte også Høyre veldig sterkt på Israels reaksjon da norske diplomater i Al-Ram, utmerkede, dyktige diplomater, mistet sin diplomatiske klarering.

La meg også understreke at det er nyanser og forskjeller. Jeg har tidligere sagt, og jeg gjentar det nå, at jeg mener regjeringa ikke har vært tydelig nok på det traumet Israel opplevde 7. oktober. Utenriksministeren sa nettopp i sin redegjørelse at regjeringa fordømte terroren 7. oktober, og at den var begått av en terrororganisasjon. Vel, den første uttalelsen fra daværende utenriksminister Anniken Huitfeldt 7. oktober omtalte ikke dette som en terroraksjon, men som angrep på israelske sivile. Statsminister Jonas Gahr Støre redegjorde i Stortinget 11. oktober, og mente ikke at Hamas var en terrororganisasjon inntil avslutningen av debatten, da flere partier i denne sal hadde øvd press mot statsministeren for å få ham til å kalle Hamas en terrororganisasjon. Dette har først og fremst betydning fordi det handler om å anerkjenne realitetene i regionen.

Som bør være godt kjent for mange her, er det bred enighet i Stortinget om å anerkjenne Palestina som en egen stat. Det som har vært uenigheten, har vært tidspunktet for anerkjennelsen. Jeg skal ikke ta hele den diskusjonen opp igjen nå, til det er tida altfor knapp, men jeg tror at på samme måte som utenriksministeren er opptatt av at vi må tørre å gjøre ting, noe jeg er helt enig i, må vi også vurdere resultatene av det vi gjør. Hva oppnår vi ved å gjøre A, B eller C? Hvis resultatet, det vi oppnår, ikke er det vi ønsker, eller kanskje til og med er kontraproduktivt, mener jeg at vi skylder alle parter i den situasjonen som er nå, å sørge for å tenke gjennom resultatene før vi handler. Vi har nå ikke mulighet til å hjelpe palestinerne på den måten vi gjerne skulle ønske, og vi har ingen dialog med Israel som er meningsfull. Det gjør at vår mulighet til å bidra i regionen dessverre er mindre.

Marit Arnstad (Sp) [11:02:03]: Jeg vil takke utenriksministeren for redegjørelsen, som gir dystre under-

toner når det nå er over et år siden det grufulle angrepet mot den israelske sivilbefolkningen som ble utført av Hamas. 1 200 mennesker mistet livet. Det angrepet innledet en enorm voldsspiral, foreløpig uten ende. Minst 42 000 er nå drept i Gaza, og tallet på sårede er nesten 100 000.

Det er lett å skjønne at mange israelere så på terrorangrepet den 7. oktober som en trussel mot Israels eksistens, og at det var et traume. Den frykten er blitt forsterket av nyhetene om økende antisemittisme og Israels voksende følelse av å stå alene i det internasjonale samfunnet. Samtidig har Israels angrep på Gaza i kjølvannet av dette skapt en humanitær katastrofe – intet mindre – og ingenting kan unnskyldte de enorme lidelsene vi nå er vitne til. De angrepene vi også ser på den sivile befolkningens forsyning av elektrisitet, mat, vann og drivstoff, er uutholdelig.

Nå er det allerede ti måneder siden Den internasjonale domstolen krevde at det ble gjennomført effektive tiltak for å sikre grunnleggende varer og tjenester inn til Gaza. Likevel har Israel fortsatt å legge begrensninger på innførsel av helt livsnødvendige ting, og det er hensynsløst. Det viser også en manglende respekt for folkeretten og for internasjonale institusjoner.

Faren for storkrig henger over hele regionen, og konflikten destabiliserende virkninger sprer seg. Jeg frykter at vi ikke har sett slutten på denne eskaleringen, at konflikten kan fortsette å bre om seg, og at lidelsene for folk derfor i flere områder vil fortsette å vokse. Vi ser allerede i dag at også befolkningen i Libanon betaler en høy pris for det som har skjedd de siste månedene. Derfor ser vi etter min mening også tendenser til det jeg vil kalle en slags proxykrig, der Iran er sterkt involvert i det som nå skjer i Libanon. Det er også et illevarslende signal i hele den store konflikten.

Med det bakteppet må vi også stå fast på at Norge må og skal bidra til politiske løsninger. Vi må stå på folkerettens og sivilbefolkningens side, og den eneste veien ut av denne forferdelige situasjonen er våpenhvile og politisk dialog. Derfor må Norge fortsatt arbeide for å få på plass en våpenhvile for å stanse den voldsspiralen vi nå ser utspille seg. Jeg tror også vi alle er enige om at en våpenhvile slett ikke er nok, men vegen videre kan ikke begynne uten at man starter med en varig våpenhvile. Så må Hamas umiddelbart frigi de gjenværende israelske gislene – uten betingelser og uten noen motytelser – og Israel må stanse sine aggressive angrep både på palestinske områder og i Libanon. De gjentagende bruddene på folkeretten må stanses.

Utenriksministeren var også inne på behovet for initiativer som kan skape et grunnlag for en bredere løsning som kan stå seg over tid. Det er viktig. Jeg tror at sjøl om en tostatsløsning kanskje aldri har virket lenger

unna enn akkurat nå, har viktigheten av en tostatsløsning heller aldri vært større enn nå, fordi det nok er den eneste varige løsningen i konflikten mellom Israel og Palestina. Sjøl om den vegen virker veldig lang akkurat her og nå, må vi fortsette det arbeidet, for uten en sjølstendig palestinsk stat som har reell sjølbestemmelse, vil det ikke være mulig å oppnå langvarig fred i denne regionen.

Jeg synes det er positive signaler som kommer fra utenriksministeren når det gjelder muligheten for et bredere arabisk initiativ som også kan gi grunnlag for en dialog om vegen videre, og en dialog i retning av fred. Jeg er først og fremst opptatt av befolkningen i dette området, for det er de som lider under alle typer konflikter. Jeg tror at den typen bredere arabisk initiativ kanskje kan være det eneste som kan bidra til at befolkningen i Israel, i Libanon, i Gaza og på Vestbredden kan få den tryggheten de har krav på, også slik at flyktninger etter hvert kan håpe på å vende tilbake og gjenreise det livet de en gang levde i palestinske områder.

Morten Wold (FrP) [11:07:10]: La meg først takke utenriksministeren for redegjørelsen.

Situasjonen i Midtøsten er svært alvorlig. Faren er stor for at konflikten kan eskalere ytterligere. Iran er hovedaktøren som står bak og støtter houthiene i Jemen, Hizbollah i Libanon og Hamas i Gaza. Iran bruker alle midler for å utslette staten Israel, noe som har vært deres målsetting i mange tiår. Det er nå over et år siden Hamas avfyrte tusenvis av raketter mot Israel. Hamas og gruppen Islamsk hellig krig gjennomførte det verste angrepet på jøder siden annen verdenskrig. Vitnebeskrivelser om det som møtte hjelpemannskaper og familier, er uvirkelige. Små barn var lemlestet på det groveste, kroppsdeler var atskilt og hoder kappet av.

I boken *Testimonies Without Boundaries* er det side opp og side ned med grufulle skildringer av den ondskapen som rammet Israel 7. oktober 2023. Terroristene drepte uskyldige barn, kvinner, menn, politi og soldater – totalt om lag 1 200 personer. Terroristene kidnappet også 254 personer som de brakte med seg inn i Gaza. Fortsatt sitter ca. 100 gisler i fangenskap hos Hamas. Angrepet var det dødeligste i Israels historie.

Israel ser angrepet som et bevis på at deres fiender utgjør en eksistensiell trussel. Det er forståelig. Deres fiender ønsker rett og slett Israel fjernet fra kartet. Derfor er Israel i sin fulle rett til å forsvare seg mot angrepet fra terroristene, og landet iverksatte noen uker senere en aksjon mot Hamas i Gaza. Aksjonens formål var å frigjøre gislene og knuse Hamas. Man kan alltid diskutere kraften og styrken i Israels gjengjeldelse og kamphandlinger, men dessverre har de israelske styrkene ikke maktet å frigjøre mange av gislene, og aksjonen fortset-

ter derfor i stor skala. Det er grusomt å se de menneskelige lidelsene. Derfor er det ingen tvil om at det beste vil være å finne en løsning på konflikten som kan stoppe disse.

Det er en farlig utvikling vi ser. Faren for en større og mer omfattende konflikt truer. Med et mer aktivt Iran, både direkte og gjennom deres proxyer, som gjennomfører angrep mot Israel, øker faren for en direkte konfrontasjon i stor skala mellom Israel og Iran. En krig mellom Israel og Iran vil få katastrofale konsekvenser for hele regionen og langt utenfor den. Det beste som kunne skjedd, er at regimet i Iran falt – et regime som undertrykker og dreper også sitt eget folk, og som behandler kvinner umenneskelig.

Fremskrittspartiet er sterkt kritisk til at Norge pleier omgang med prestestyret i Teheran. Dette er også en hån mot de mange i Norge med iransk bakgrunn som har flyttet hit for å slippe unna undertrykkelsen.

Norsk utenrikspolitikk har lenge hatt som mål at det skal bli en fredelig løsning på konflikten mellom Israel og de palestinske selvstyremyndighetene. Håpet har vært en tostatsløsning med trygge grenser og respekt for hverandre. Dessverre er det lite som tyder på at Hamas egentlig ønsker en fredelig løsning med Israel. Angrepet i fjor viste Israel at Hamas prioriterer terror fremfor å bygge et trygt samfunn for innbyggerne i Gaza.

Vi ser også at antisemittismen er økende i både Norge, Sverige og Danmark. Det har vært angrep mot jøder flere steder. Blant eksempler på antisemittisme som har forekommet etter krigsutbruddet, er at jøder gis skylden for krigen, eller at de holdes ansvarlige for Israels fremferd.

Den norske regjeringen har valgt å anerkjenne Palestina som egen stat i en tid der terrorister fortsetter å angripe Israel og fortsatt holder israelske gisler. Det er kanskje ikke så rart at Israel oppfatter dette som en belønning til terroristene.

Fremskrittspartiet mener Norge med regjeringens valg har mistet enhver troverdighet som brobygger og forhandler mellom partene. En rekke land, deriblant Norge og USA, oppfordrer Israel til å dempe konflikten for å spare sivile liv. Ingen ønsker at uskyldige sivile skal lide som følge av terroristenes handlinger. Det er viktig at Israel gjør de de kan for å begrense sivile tap og skader. På den annen side synes det å være mindre press mot Hamas og deres støttespillere om å løslate gislene og legge ned våpnene. Det er et uomtvistelig faktum at det er de palestinske terroraksjonene 7. oktober i fjor som har brakt partene opp i den situasjonen de nå er i.

Krig er alles verste mareritt, men noen ønsker åpent krig. Når det gjelder konflikten mellom Israel og de palestinske terroristene, er det én eneste løsning: nemlig at terroristene frigir gislene, stanser sine handlinger mot

Israel og overgir seg. Først da vil det være mulig å komme videre.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:11:43]: Palestinarane har gjennomlevd redslane frå krigen i over eit år. No er krigshelvetet òg utvida til Libanon. For meg er det eit mirakel at folk i Gaza framleis lever, men dei gjer det. Dei pustar enno.

Det akutte spørsmålet er kor raskt denne galskapen kan stoppast, og kva Noreg kan bidra med for at det skal skje. SVs klare syn er at me òg må bidra til å ta vekk dei grunnleggjande årsakene til blodbadet: ønsket om å kolonisera, fordriva og okkupera eit folk som har rettmessig krav på å vera der og styra seg sjølv og områda sine.

I dag er det FN-dagen, og folk spør om ikkje FN har svikta i denne situasjonen. Mitt svar er at det ikkje er FN som sviktar, men stormaktene som bruker makta si. Det ser me i Ukraina, og det ser me i Midtausten. FN-pakta, folkeretten og heile den internasjonale rettsordenen er under eit ekstremt sterkt press no. Det er den sterkaste sin rett me ser. Me ser målretta angrep på sivile som ikkje kan forsvara seg. Me ser at sivile blir nekta tilgang på mat og medisinar. Me ser drap på helsearbeidarar, hjelpearbeidarar og journalistar og angrep på FN-styrkar. Me ser òg utanomrettslege drap i staden for rettssaker og internasjonale domstolar. At vestlege leiargar heiar på utanomrettslege likvideringar, seier sitt om kor svak den internasjonale rettsordenen står i auga deira.

Alt dette står på spel, alle desse reglane som skal beskytta oss, òg her i Noreg. Det er i norsk eigeninteresse å forsvara og handheva folkeretten.

Utanriksministeren og den norske regjeringa er tydelege og klare i talen. Regjeringa fordømer med rette terrorangrepet på Israel 7. oktober i fjor og har vore tydeleg på det heile vegen. Utanriksministeren set ord på vestlege doble standardar og er tydeleg på å forsvara FN, inkludert UNRWA, som har vore under eit enormt press og framleis er det.

På vegner av SV må eg seia at me er veldig glade for at det ikkje er høgresida som styrer norsk utanrikspolitikk no for tida, men regjeringa tek ikkje norsk medansvar alvorleg nok. Både FN-domstolen og FNs uavhengige granskingskommisjon, som nyleg kom med ein rapport, seier at statar vil bli medskyldige i krigsbrottsverk og mogleg folkemord dersom dei ikkje trekkjer tilbake støtta til Israels ulovlege handlingar. Dette gjeld òg for Noreg. Regjeringa tek for lett på dette når dei avfeiar noko som helst medansvar.

Eksempel på norske bidrag er for det fyrste kampflyet F-35, som har norskproduserte delar, og som Israel no bruker til å terrorisera og drepa palestinarar. Noreg må krevja at kampfly med norske våpendelar ikkje blir

brukte til krigsbrottsverk. For det andre investerer oljefondet framleis i selskap som er svartelista av FN fordi dei bidrar til okkupasjonen, og i våpenselskap som leverer våpen til Israel. For det tredje er det framleis ikkje forbode for norske selskap å handla med Israel på måtar som bidrar til okkupasjonen.

Noreg er forplikta etter folkeretten til å forhindra folkemord og krigsbrottsverk, men desse eksempla viser at Noreg ikkje gjer nok for å forhindra det som no skjer. SV kjem til å fortsetja å utfordra regjeringa på dette.

Alle folk har rett til å forsvara seg mot okkupasjon og mot angrep. Alle folk har rett til å styra seg sjølv, òg palestinarane. På FN-dagen er det ein ekstra grunn til å minna om dette.

Bjørnar Moxnes (R) [11:16:49]: Israel har per nå drept 42 600 mennesker i Gaza og bombet området til det ubeboelige. Israels krig mot palestinerne og angrep mot Libanon kan utløse en storkrig i hele Midtøsten. Norge må gjøre alt i sin makt for å stanse Israels folkemord på palestinerne og hindre at krigen setter hele regionen i brann.

Det er mye jeg kan skrive under på i utenriksministerens situasjonsbeskrivelse, men det er tre elefanter i rommet han ikke nevner.

Den første er USAs rolle. Barth Eide snakker om behovet for dialog til tross for at gjentatte forsøk på dialog med Israel ikke har ført fram. Det framstår mer og mer tydelig at Netanyahu-regjeringen ikke vil gi noen bidrag til varig fred i regionen så lenge den kan regne med materiell støtte fra vestlige land og ikke minst våpenleveranser og militær tilstedeværelse fra USA.

Den andre elefanten er hva Norge gjør for å styrke og verne FNs fredsbevarende styrker i Libanon for å hindre at Israel lykkes med å skape et nytt Gaza der og undergrave troen på en FN-styrt verden basert på folkeretten.

Den tredje elefanten er: Når dialog og bekymrede miner ikke har ført fram, hvilke konkrete tiltak vil regjeringen innføre for å presse Israel til å avslutte folkemordet i og okkupasjonen av Palestina? Frankrikes president, Emmanuel Macron, har bedt om at Libanon ikke må bli et nytt Gaza, og han har tatt til orde for en våpenembargo mot Israel for å legge press bak kravet om våpenhvile i Gaza og en politisk løsning med palestinerne. Hva er utenriksministerens svar til Macron? FNs ekspertpanel understreket den 20. juni i år følgende: En stans i forsendelser må også omfatte indirekte forsendelser gjennom mellomland som i siste instans kan bli brukt av israelske styrker, i særdeleshet i de pågående angrepene mot Gaza.

Ifølge regjeringen eksporterer ikke Norge komplette våpensystemer direkte til Israel, men det er dokumen-

tert at Israel benytter panserverngranater og «bunker buster»-missiler produsert på det delvis statseide selskapet Nammos fabrikker i USA, og at Israels F35-kampfly har skrogdeler fra Kongsberg Gruppen, hvor den norske staten er majoritetseier.

Norge må følge opp de internasjonale oppfordringene om våpenembargo. Regjeringen må ta konkrete initiativ til dette i samråd med andre land og innføre det for vår egen del, også når det strider imot USAs ønsker.

Den 1. oktober i år invaderte israelske styrker Libanon, et suverent land. Israel har angrepet FNs fredsbevarende styrker og prøver å jage dem på flukt fra områder de beskytter. For å gjenopprette fred og beskytte sivile må Norge ta initiativ til at FNs sikkerhetsråd øker omfanget på de fredsbevarende styrkene.

Israels fortsatte nedslaktning av Gazas befolkning og invasjon av Libanon viser at museskrittene som er tatt hittil, overhodet ikke er nok. Det er oppløftende at Irland tar konsekvensene av kjennelsen til Den internasjonale domstolen, ICJ, om at okkupasjonen er ulovlig, og at det må gjøres noe konkret for å stanse apartheidregimet når det gjelder handel med varer fra okkupert territorium. Rødt vil be utenriksministeren svare på tre spørsmål:

1. Hva gjør regjeringen for å påvirke USA til ikke å bidra til en storkrig i regionen?
2. Hva gjør regjeringen for å verne og styrke FNs fredsbevarende styrker i Libanon?
3. Hvordan svarer regjeringen på Macrons initiativ om våpenembargo mot Israel, og vil regjeringen gjøre som Irland og fremme forslag om et forbud mot handel som understøtter ulovlige bosettinger?

Sist Rødts forslag om tiltak mot Israels folkemord var til behandling i Stortinget, var utenriksministerens argument at det ville være ødeleggende for dialogen med Israel og torpedere skatteavtalen med selvstyremyndighetene. Nå har Israel forkastet den avtalen, utvist norske diplomater, invadert Libanon og i to omganger startet en angrepsspiral med Iran. Vil utenriksministeren da revurdere, gå fra ord til handling og stanse alle forsendelser av våpen, trekke oljefondet ut av Israel og innføre kraftfulle sanksjoner, som Rødt på nytt har foreslått? Norge kan gjøre mer, og Norge må gjøre mer.

Guri Melby (V) [11:22:07]: Jeg vil starte med å takke utenriksministeren for en grundig og god redegjørelse.

I likhet med mange her er jeg er enig i veldig mye av analysen, og også den rollen og den holdningen Norge har inntatt internasjonalt i denne saken. Vi er alle dypt bekymret over situasjonen i Midtøsten. De sikkerhetspolitiske konsekvensene av det som skjer, kan bli katastrofale, ikke bare for regionen, men også for resten av verden.

Her og nå er det en faktisk katastrofe for de menneskene som bor der. Halvparten av innbyggerne i Gaza er barn, og i 383 dager har de levd under helt umenneskelige forhold. Nesten 17 000 barn har blitt drept i denne krigen. Mange tusen er skadet eller lemlestet for livet, og absolutt alle barn i Gaza har mistet det som skaper en barndom: trygghet, skolegang, venner, lek og håpet om en framtid. Prisen sivile må betale i denne konflikten, er altfor høy.

Den 7. oktober ble nesten 1 200 israelere drept etter Hamas' brutale terrorangrep. Blant dem var uskyldige ungdommer på en musikkfestival. Mange som ble fanget den dagen, er fortsatt gisler, og ingenting kan rettferdiggjøre det Hamas gjorde. På samme måte kan ingenting rettferdiggjøre det Israel har gjort det siste året. Gaza er bombet sønder og sammen. Befolkningen har blitt tvangsforflyttet og utsultet. Sykehus, FN-skoler, teltleirer og nødhjelpskonvoier har blitt angrepet om og om igjen. På Vestbredden øker bosettervolden, og nå angriper Israel også sivile i Libanon.

FNs generalsekretær advarer om at Israel føyer seg inn i rekken av stater som ignorerer internasjonal lov og rett på bekostning av uskyldige sivile og andre staters frihet og suverenitet. Det er dypt alvorlig, og det krever en langt mer samlet internasjonal respons enn den vi har sett til nå. Krigsforbrytelser kan ikke møtes med straffrihet, uansett hvem det er som begår dem.

Også hjemme merker vi konsekvensene av situasjonen i Midtøsten. Denne uken kunne vi i Vårt Land lese om skoleklasser som ikke lenger tør å besøke Jødisk Museum. Mange jøder er redde for å fortelle om religionen sin. Antisemittismen har økt betydelig det siste året. Det gjelder også islamofobien. Det bekymrer meg. Verken jøder eller muslimer i Norge er ansvarlig for denne krigen. Det å stå opp mot hat, hets og trusler mot disse gruppene er vår plikt som medmennesker.

Gaza utsettes for brutale angrep kontinuerlig, og behandlingsskapiteten for sårede mennesker lokalt i Gaza er fullstendig sprengt. Tusenvis av sårede har akutt behov for spesialisert medisinsk behandling som ikke lenger finnes i Gaza, og som kun er tilgjengelig i utlandet. Regjeringen bekreftet i sommer at Norge skal ta imot 20 skadde pasienter. Jeg forstår at det er krevende å hente ut disse på grunn av den stengte overgangen mellom Gaza og Egypt. Mitt spørsmål til utenriksministeren er hvordan han og Norge jobber for å få ut disse, og hvordan vi jobber for å sikre medisinsk hjelp til flere av krigens ofre, både lokalt og her i Norge.

Det internasjonale samfunnet har en moralsk forpliktelse til å gjøre alt i sin makt for å få en slutt på krigen og få på plass en varig våpenhvile. Likevel ser det ut som viljen fra Israel og andre parter til å oppnå det, er minimal. Utenriksministeren redegjorde for at Norge har

sluttet seg til EUs sanksjoner mot israelske bosettere, og det støtter vi fullt og helt. Spørsmålet mitt er egentlig om utenriksministeren ser en bevegelse innad i EU, og for så vidt også i andre land, for å skjerpe disse sanksjonene. Dessverre virker det ikke som det vi har gjort så langt, har hatt en veldig stor effekt. Volden har fortsatt å eskalere, også på Vestbredden. Det hadde vært interessant å høre om det er en bevegelse der.

Det siste poenget jeg har lyst til å ta opp, er at krigen har store negative ringvirkninger i hele regionen, og vi er nå vitne til en voldsspiral som ser ut til aldri å ta slutt. Angrepene mellom Hizbollah og Israel rammer også sivile, og utenriksministeren beskrev nå deler av Sør-Libanon som like hardt rammet som Gaza. Libanon er det landet i verden som har flest flyktninger i dag i forhold til egen befolkning – ca. 1,5 millioner flyktninger. Mange av disse blir nå drevet videre på flukt til land som Syria. Samtidig har regjeringen lagt fram et statsbudsjett der de legger opp til et minimalt mottak av kvoteflyktninger – 200 kvoteflyktninger. Spørsmålet mitt er: Hva slags signal mener utenriksministeren at dette sender i en verden der hundretusener på nytt er drevet på flukt?

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:27:26]: Takk til utenriksministeren for en grundig redegjørelse og en god beskrivelse av den eksplosive situasjonen i Midtøsten. Vi er vitne til en menneskeskapt tragedie registrert av Netanyahu og hans regjering som blir verre dag for dag. Israel fortsetter sine blodige angrep mot Gaza, selv om det snart bare er telt igjen å bombe. Israels angrep i Libanon har gjort situasjonen enda mer alvorlig. I skyggen av dette utsettes palestinere på Vestbredden daglig for husødeleggelser, vandalisme og drap i regi av både voldelige bosettere og den israelske hæren.

Israels brutale krigføring og okkupasjon viser en klar forakt for internasjonale regler. Den internasjonale domstolen, ICJ, har slått fast at okkupasjonen av Palestina er ulovlig, og at verdenssamfunnet har en plikt til å reagere på dette. Vi er daglig vitne til forbrytelser mot menneskeheten, men det får knapt konsekvenser. Flere av våre allierte sender til og med stadig nye våpen til Israel uten at regjeringen sier klart ifra om at det er galt.

Denne konflikten er, som utenriksministeren sier, definerende for hvordan folk i hele verden tenker. Det som skjer nå, er at vestlige land er i ferd med å miste all moralsk troverdighet på grunn av sin unnfalleshhet – en unnfalleshhet som svekker troverdigheten til deres reaksjon på Russlands brutale angrep på Ukraina, og som undergraver troen på en internasjonal orden basert på lov og rett. Vi er nødt til å vise med handling, ikke bare med ord, at vi ikke aksepterer at folkeretten undergraves.

Det oppfattes som en hul unnskyldning når utenriksministeren sier at vi ikke kan innføre sanksjoner

uten at resten av Vesten er med. Fortellingen om at Vesten har doble standarder, blir stadig sterkere. Heldigvis har noen land allerede hatt mot til å gå imot strømmen. Spania og Irland har tatt viktige skritt ved å oppfordre til å suspendere handelsavtaler med Israel på grunn av brudd på menneskerettighetene. Irland har også åpnet for å gjøre det unilateralt hvis det tar for lang tid å få med hele EU. Nå er det opp til Norge og regjeringen: Skal vi bli det neste landet som gjør det moralsk riktige, eller skal vi sitte på hendene og vente og se til det kanskje er for sent?

Miljøpartiet De Grønne vil at Norge, innenfor EFTA, skal be om handelsrestriksjoner mot Israel. Vi kan ikke fortsette med normale økonomiske forbindelser når folkeretten brytes systematisk. Miljøpartiet De Grønne vil at Norge skal bruke makten og ansvaret man har gjennom Statens pensjonsfond utland. I lys av de alvorlige bruddene på folkeretten som vi har vært vitne til, krever Miljøpartiet De Grønne at fondet trekkes ut av hele Israel.

Jeg vil utfordre utenriksministeren på hva Norge gjør for å samarbeide tettere med andre land, inkludert land i sør, som har vist en sterk vilje til å stå opp for folkeretten. Vi har et valg: Skal vi fortsette med tomme ord, eller skal vi handle for å beskytte folkeretten og menneskerettighetene? Jeg vil konkret utfordre regjeringen på noen tiltak:

1. foreslå handelsrestriksjoner mot Israel innenfor EFTA
2. trekke oljefondet ut av alle israelske selskaper
3. sikre at ingen norske våpendeler havner i Israel, og bidra til arbeidet for en internasjonal våpenembargo mot Israel
4. støtte Sør-Afrikas sak i ICJ
5. bygge allianser med land i nord og sør for å presse på for en slutt på volden i Palestina og Libanon

Regjeringen kan kanskje påberope seg at Norge er langt fra verst i klassen, men det pågår et blodbad med enorme humanitære konsekvenser og med alvorlige konsekvenser for hva slags verdensorden vi skal ha. Om vi ikke skal framstå som handlingslammede og dobbeltmoraliske, er det ikke nok med kritikk og fordømmelse; vi må vise med handlinger at folkeretten og menneskerettighetene ikke bare er noe vi står opp for når våre allierte er enige.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [11:32:18]: Svært mange av gislene som ble tatt til fange av Hamas under det grusomme terrorangrepet 7. oktober, er fortsatt ikke satt fri. Det er helt uakseptabelt, og frigivelse kunne ført til en umiddelbar avslutning på krigshandlingene. Ansva-

ret for dette ligger ett sted: hos Hamas, godt finansiert og fjernstyrt fra regimet i Iran.

Som også utenriksministeren sa: Et stort ansvar for mye av det som skjedde etter terrorangrepet, raketter og mye som ble nevnt også av ham, ligger der – men også responsen fra Israel, som de visste ville komme, med de påfølgende sivile lidelsene, som ikke er noe nytt for det folket. En er altså villig til å ofre sin egen sivilbefolkning. Det må også komme fram.

Kristelig Folkeparti har derfor lenge ytret sterkt at kamphandlingene må ta slutt. Vi er alvorlig bekymret over at kampene pågår på stadig flere fronter i den konflikten som utspiller seg i Midtøsten.

Bilder av barn og sivile som lider og blir drept, er fryktelige. Det må stoppe. Som jeg har sagt her fra talerstolen mange ganger før: ikke ett barn til. Det må ta slutt. Vi har hele tiden sagt at det må sikres humanitære korridorer, slik at nødvendig nødhjelp fortsatt når inn til Gaza. Lidelsene også der er vanskelige å beskrive med ord. Derfor har vi fra starten bedt om nettopp humanitære pauser og våpenhvile.

Mange nyanseforskjeller forsvinner i debatten rundt den pågående konflikten, og det preger det offentlige ordskiftet i stor grad. Jeg mener bl.a. at det geopolitiske spillet og driveren bak konflikten har fått for liten oppmerksomhet i det norske ordskiftet. Det er ingen tvil om at Iran – et land som med sine medsammensvorne har et tydelig ønske om å utslette Israel – styrer mye av dette. Aktører som Hizbollah og houthibevegelsen har klare egeninteresser i konflikten og sloss på flere fronter. Det er et kontinuerlig press der bokstavelig talt fra alle kanter. Det ville vært naturlig for utenriksministeren å vise til det faktum at Irans ledere gjentatte ganger har sagt at Israel skal elimineres og fjernes fra kartet.

Vi må også erkjenne – som flere internt i Israel også sier – at et hinder for en rask løsning og fred ligger hos Netanyahu og spenningene knyttet til hans styre, men ser vi til den andre siden, er det krystallklart at Hamas' terrorstyre ikke kan spille en aktiv rolle og lede det palestinske folket i Gaza videre.

Likevel valgte regjeringen å anerkjenne Palestina som stat i vår. Bare få måneder før begrunnet utenriksminister Barth Eide valget om ikke å stemme for en anerkjennelse med at det ville vanskeliggjøre forhandlinger mellom Palestina og Israel om fred og en framtidig tostatsløsning.

Utenriksministeren sa i november at «Norge har en veldig solid tradisjon for å anerkjenne realiteter», og akkurat nå finnes det ikke noe sammenhengende territorium, noen struktur eller noen autoritet som kan representere en palestinsk stat. Den situasjonen var lik også da regjeringen fant det for godt å anerkjenne. Gaza sty-

res fortsatt av terrororganisasjonen Hamas, og selv om regjeringen ønsker å forholde seg til de palestinske selvstyremyndighetene, kan ikke den norske regjeringen bestemme at de skal styre Gaza når det ikke er realiteten.

I likhet med utenriksministeren ønsker vi fred. Vi ønsker gislene frigitt og slutt på de grusomme krigshandlingene. Med anerkjennelsen ble det imidlertid presset fram en symbolhandling som regjeringen selv bare få måneder før advarte sterkt mot. Vi kan ikke la det være slik at aktivistisk press, synlighet eller ambisjoner er med og preger og styrer beslutninger på et slikt nivå. Det ser dessverre ut til å være en del av tilfellet her.

Vi hadde nylig besøk av Finlands president, Alexander Stubb. Han uttrykte noe av bakgrunnen for hvorfor Finland ikke mente det var aktuelt med en symbolhandling, slik en anerkjennelse ville være. På tilgrensede og direkte relatert tematikk kan jeg også vise til andre nordiske statsledere, som Mette Frederiksen, som med sin tydelige stemme mot den økende antisemittismen sa: Jeg må være hundre prosent ærlig og si at det undrer meg at det ikke er større forargelse i vårt land for dette. Hvor er demonstrasjonene for det jødiske mindretall? Hvor er opprøret for de eneste barna i dette landet som ikke kan gå på skolen uten politibeskyttelse?

Igien skulle vi ønske en tydeligere stemme helt fra starten, da vi så hvordan det utviklet seg også her hjemme i Norge etter 7. oktober. Jeg vil likevel takke for at utenriksministeren kom og redegjorde om flere viktige perspektiver vi også står sammen om, og nettopp det sterke ønsket om fred og forsoning. Det er ikke noe annet valg.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:37:40]: Jeg vil takke for alle innleggene og understreke at det er en stor fordel her i Norge at vi er veldig enige om analysen. Praktisk talt alle innlegg, mener jeg, slutter seg til hovedtrekkene i analysen, med nyanser. Det er litt ulike syn på hvilke handlinger det fører til, men enigheten er betydelig større enn i de fleste andre vestlige land jeg vet om. Det er en fin ting å ta med seg, og jeg vil ikke minst anerkjenne Eriksen Søreides tydelige understreking av det.

Samtidig er det en ærlig sak at vi er uenige om enkelte sider, og jeg respekterer den uenigheten – det er en respektfull uenighet. Når f.eks. Eriksen Søreide implisitt spør om vi tenkte før vi handlet da vi anerkjente Palestina, vil jeg litt retorisk si at vi har tenkt i 31 år, men litt mer konkret egentlig i ganske mange år. Lenge før 7. oktober ble det i hvert fall klart for meg, slik jeg sa i innlegget, og jeg vet at mange andre som har jobbet med dette, har delt den tanken: Er det slik at dette er en vei mot løsningen, eller driver vi og utsetter et nødvendig

oppgjør med hva man egentlig vil, både med staten Israel og med hvordan Palestina skal komme på plass? Det mener jeg altså var grundig gjennomtenkt, men det må forstås i den sammenhengen jeg nå brukte ganske mye tid på å forklare.

Det er helt riktig at dette ikke i seg selv ut av det blå endrer realitetene. Dette er et direkte bidrag fra vår side til å skape oppslutning om den helhetlige arabiske fredsplanen med mer, i oppdatert utgave, og som jeg nummererte. Dette var ett av seks punkter, som jeg ikke trenger å gjenta, for det står altså i innlegget. Det er i den sammenhengen vi mener at dette var riktig, og da er jeg enig med representanten Aukrust: Det er forskjell på hvem som styrer, selv om det er bred enighet om analysen.

Til Morten Wold vil jeg bare si at jeg ikke har hørt noen i denne sal antyde at Israel ikke har rett til å forsvare seg, men det er ikke det det dreier seg om. Det dreier seg om at det også finnes regler for krig. Etter å ha funnet ut om man har lov til å forsvare seg, må man se på reglene som gjelder i krig. Det er dem som brytes.

Jeg får også en del utfordringer fra bl.a. SV, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Da satt jeg litt underveis og lurte på om de hørte på talen eller bare leste opp det de hadde skrevet på forhånd, for omtrent alle disse spørsmålene er besvart. Vi har nå tydeliggjort at det ikke er lov til å handle med bosettervarer. Vi kobler det til åpenhetsloven, og vi har presisert at man ved å fortsette med økonomisk aktivitet, handel og investeringer som kan bidra til å opprettholde okkupasjonen, kan komme i risiko for å medvirke til folkerettsbrudd. Det er forbudt etter åpenhetsloven. Hvis noen lurte: Det er altså ikke lov.

Jeg ble også oppfordret til å etablere en koalisjon mellom nord og sør for å komme ut av dette dødvannet. Vel, det er akkurat det jeg har gjort: Jeg står jo i spissen for den ene koalisjonen som faktisk finnes som nettopp er mellom nord og sør for å gjøre akkurat det. Det var over 100 mennesker som deltok da denne ble formelt lansert i FN, og det er altså en global koalisjon for nettopp å løfte fram den palestinske staten og komme ut av dette dødvannet. Også flere av de andre spørsmålene mener jeg er ganske grundig besvart i mitt innlegg.

Jeg har også respekt for dem som mener at man skal gå enda lenger og ha en generell boikott av Israel – jeg er uenig, men jeg har respekt for det. Likevel vil jeg si til alle dem som følger med der ute, at hvis man tror at det er slik at situasjonen i Midtøsten ville bli vesentlig annerledes om Norge gjorde det, med de posisjonene vi allerede har inntatt, tror jeg man misforstår litt hvordan internasjonal politikk fungerer. Jeg mener sterkt – og kan argumentere lenge for, tror jeg – at med de tingene vi faktisk gjør, som å støtte opp om de internasjonale domstolene og å være med og vedta i FN at også andre land skal slut-

te å eksportere våpen til Israel, som jeg beskrev i innlegget mitt, gjør man mye mer enn det helt mikroskopiske bidraget til innsats i Midtøsten å skulle ha en egen, full boikott av Israel ville gjort.

Vi skal handle i tråd med folkeretten, og folkeretten sier nå at man må avstå fra enhver virksomhet som kan bidra til å opprettholde okkupasjonen. I mitt prinsipielle syn mener jeg det er der vi skal legge oss. Hvis man også tar seg bryet med å lese hva etikkrådet knyttet til Statens pensjonsfond utland nettopp har sagt, knytter også de sin utvidede anbefaling til den siste avgjørelsen i Den internasjonale domstolen.

Jeg mener at vi ligger riktig sted. Vi tar selvfølgelig risiko, og vi endrer på enkelte ting som har ligget fast, men det som ligger til grunn, er at vi tror – som jeg tror omtrent alle som har tatt ordet, også tror – at den endelige løsningen må være politisk, og den må inkludere et Israel og et Palestina som kan leve i fred med hverandre i form av to stater.

Takk for oppmerksomheten.

Presidenten [11:42:39]: Kommentarrunden er dermed avslutta.

Presidenten vil foreslå at utgreiinga frå utanriksministeren om situasjonen i Midtausten vert lagd ved protokollen. – Det er vedteke.

Sak nr. 2 [11:42:48]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom Norge og EU om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028 og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024 (Innst. 21 S (2024–2025), jf. Prop. 119 S (2023–2024))

Presidenten [11:43:21]: Presidenten vil ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Trine Lise Sundnes (A) [11:43:51] (ordfører for saken): Ved EØS-avtalens ikrafttredelse i 1994 ble det opprettet en låne- og tilskuddsordning med sikte på å bidra til sosial og økonomisk utjevning, EØS-finansieringsordningen. EU har siden fremmet krav om forlengelse i flere omganger, og selv om Norge ikke er rettslig forpliktet til å videreføre finansieringsordningen etter

utløpet 30. april 2021, mener en samlet komité at det er i Norges interesse å medvirke til at mottakerstatenes økonomiske og sosiale utvikling fortsetter på en måte som bidrar til å utjevne forskjeller landene imellom, og som kommer befolkningen i landene til gode. Partnerlandene er de samme 15 som under EØS-finansieringsordningen i forrige periode. Fordelingen mellom mottakerlandene er basert på BNP og innbyggertall.

Prosjektene har bidratt til sosial utjevning, ved å fokusere på inkludering av marginaliserte grupper, forbedring av helsetjenester, styrking av utdanningsmuligheter, økt rettssikkerhet og fremme av kulturelt mangfold og dialog. EØS-midlene har dermed spilt en viktig rolle i å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i Europa, samtidig som de har styrket samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene.

Blant annet har det slovakiske Senter for forskning på etnisitet og kultur gjennomført et prosjekt for å øke andelen romer som tar høyere utdanning, som resulterte i at Universitet for økonomi i Bratislava tok opp sine første studenter med rombakgrunn. På Malta har Norsk Ergoterapeutforbund og Oslo universitetssykehus jobbet med et prosjekt som bidrar til bedre helsetjenester for barn med nedsatt funksjonsevne. I Portugal jobber Porto kommune sammen med International Development Norway om solenergi og energilogistikk på kommunale boliger for å få energiprisene ned, og Vila do Conde kommune samarbeider med Engøyholmen Kystkultursenter og Hardanger og Voss museum for å bevare viktig kulturarv i trebåtbyggerfaget – for å nevne noen.

Den inngåtte avtalen innebærer at EØS-landene i syvårsperioden fra mai 2021 til april 2028 forpliktes til å stille til rådighet totalt 3 268 mill. euro. Norges totale andel tilsvarer om lag 37,65 mrd. kr. Av totalbeløpet skal 183 mill. euro stilles til rådighet for tiltak knyttet til utfordringer som følge av Russlands krig mot Ukraina, som utfordringer på grunn av mottak av flyktninger. Det er veldig bra.

Når flertallet i komiteen ikke støtter Fremskrittspartiets forslag om ytterligere revisjon av finansieringsordningens forvaltning og bruk, er det fordi vi anser at dette allerede er utført, så sent som i 2023 og 2024, og forslaget vil dermed medføre unødig bruk av fellesskapets midler. Det er etter vårt syn viktig at befolkningen både i Norge og i de respektive mottakerlandene gjøres kjent med programmene og resultatene av disse.

Markedsadgang for fisk og maritime produkter har vært forhandlet parallelt med forhandlingene om EØS-finansieringsordningen. Disse er ikke juridisk avhengige av hverandre. EU er det viktigste markedet for norsk sjømat, og flere tollfrie kvoter gir økte eksportmuligheter for både fiskeri- og havbruksnæringen. Sjømat er vår viktigste eksportnæring. Avtalen med EU om handel

med fisk og maritime produkter innebærer en bedret markedsadgang for viktige norske sjømatprodukter, både ved videreføring av viktige tollkvoter på samme eller høyere nivå, ved etablering av nye tollkvoter på bl.a. bearbeidet laks samt en bedre tilpasning av tollkvotene til etterspørselen i EU og sjømatnæringens behov. Den nye avtalen innebærer en estimert tollbesparelse på om lag 2,24 mrd. kr ved full utnyttelse av tollkvotene, dvs. 320 mrd. kr per år.

Komiteen tilrår Stortinget å samtykke til ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom Norge og EU om en norsk finansieringsordning for samme periode og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:49:24] (komiteens leder): Det er ikke mye å legge til til saksordførerens utmerkede innledning, den er både god og dekkende, men jeg vil allikevel benytte anledningen til å fokusere på særlig ett område, og det er spørsmålet om sivilsamfunnsmidler og kondisjonalitet. Dette har vært viktig for Norge også gjennom den foregående perioden for EØS-midler – nettopp det å sikre at midlene for sivil samfunn forvaltes på den måten som er forutsatt, dvs. uavhengig av myndighetene. Der vil utenriksministeren også kjenne igjen diskusjonene som har vært med enkelte mottakerland, med tanke på å sørge for å sikre at sivilsamfunnsmidlene forvaltes uavhengig av myndighetene. Med den utviklingen vi ser i enkelte områder av Europa nå, har ikke det poenget blitt mindre viktig. Jeg vil også si at fra EUs side har dette perspektivet blitt trukket fram som noe de ønsker å gjøre mer av, nettopp for å kunne bidra til at også andre økonomiske ordninger EU har, som altså er utenom EØS-midlene, har tilsvarende kondisjonalitet, og det har vi sett flere eksempler på de siste årene.

Dette er en prosess som har vært lang og til dels litt kronglete fra EUs side. Jeg synes regjeringa har vært flink til å holde Stortinget underrettet gjennom Europautvalget om framdriften i saken, selvfølgelig med full forståelse fra Stortingets side for at det også er sensitive forhandlings spørsmål som ikke nødvendigvis kan diskuteres åpent. Det har altså vært en forsinkelse fra EUs side som har gjort at vi ikke har kunnet samtykke til ratifikasjon før i dag. Det forringer likevel ikke innholdet i eller resultatet av forhandlingene.

Jeg mener det er usedvanlig viktig at vi fortsetter, sammen med Island og Liechtenstein, å bidra til sosial og økonomisk utjevning i de 15 fattigste EU-landene. Hvis man ser på den politiske utviklingen og diskusjonene som pågår i mange EU-land nå, er nettopp et økono-

misk utenforskap, en følelse av politisk oppgitthet blant enkelte innbyggere, noe som må tas på alvor, og som jeg opplever at kommisjonspresident von der Leyen også tok på stort alvor i sin innsettelsestale og arbeidsplan for de neste fem årene. Det er viktig at EØS-midlene faktisk kan bidra positivt i den retningen, til å utjevne økonomiske ulikheter i land som er veldig fattige.

Det er også viktig å huske at EU akkurat nå står midt oppe i diskusjoner om utvidelse av unionen. Det kommer til å få konsekvenser for Norge hvis det blir en realitet noen år fram i tid, enten det gjelder Moldova eller eventuelt Georgia, eller det gjelder Ukraina eller land på Vest-Balkan. Det som da er viktig å huske, er at dette også blir EØS-medlemmer, ikke bare EU-medlemmer. Det betyr at vårt samarbeid med disse landene også blir enda tettere og nærere gjennom det at vi alle da er med i EØS-avtalen.

Så vil jeg også understreke, som saksordføreren gjorde på utmerket vis, at det foreligger en lang rekke både utredninger og oppsummeringer av hvordan EØS-midlene brukes, og det mener jeg det er viktig å framheve. Det er viktig at norske myndigheter også er flinke til å framheve det, for det foregår veldig mye i regi av EØS-midlene, også den norske delen av midlene, som både er veldig positivt og konstruktivt, og som bidrar til det EØS-midlene er tenkt å bidra til.

Det er bra at vi i dag omsider kan samtykke til ratifikasjon. Det har ikke ligget på regjeringa, men heller på EUs side, og det er positivt at vi nå kommer oss videre, så vi kan begynne både å utforme prosjekter og å utbetale midler under ordningen.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:53:44]: Jeg ønsker å takke utenriksministeren for framforhandling av en akseptabel pakkeløsning for finansieringsordningen for EØS og tilleggsprotokollen for fisk.

Europa står overfor mange utfordringer i disse dager, og det er positivt at Norge kan bistå i å demme opp mot uønskede utviklingstrekk på vårt kontinent gjennom EØS-finansieringsordningen. Det er kanskje spesielt viktig nå i den situasjonen vi er i.

Videre er det bra for norsk fiskerier og oppdrettsnæring og europeiske forbrukere at vi har landet en ny tilleggsprotokoll for fisk og marine produkter.

Det er ingen hemmelighet at Senterpartiet er grunnleggende skeptisk til enkelte aspekter ved EØS-finansieringsordningene. Vi mener det er prinsipielt uheldig at man knytter finansielle bidrag direkte til en handelsavtale, som EØS-avtalen i bunn og grunn er. Likevel er det viktig for Senterpartiet å understreke at det ikke finnes noen juridisk forpliktelse til å inngå verken EØS-finansieringsordningen eller den norske finansieringsordningen. Dette er en avtale der alle parter må være enige.

Regjeringen har videre forvaltet norske finanser godt. En nominell økning på litt over 16 pst. er relativt beskjedent, gitt prisstigningen både Norge og EU har gjennomgått siden siste periode. Sammenlignet med overføringen til EU-budsjettet dersom vi var EU-medlemmer, er det også en veldig beskjeden sum.

Det er jo ikke slik at disse pengene forsvinner i et sort hull, som enkelte påpeker. Selv om man sikkert vil kunne finne eksempler på at disse pengene brukes på noe spesielle prosjekter, er det i utgangspunktet positivt at våre partnere i EU styrker sitt samarbeid om menneskerettigheter, demokrati, minoriteters rettigheter, rettsstatsprinsipper og sosial inkludering. Det er jo også Norges holdning ute i verden for øvrig. Det er i Norges interesse at disse verdiene styrkes over hele kloden, men akkurat nå kanskje spesielt i Europa. Derfor er det viktig at denne avtalen nå er landet. Som i det ordinære bistandsbudsjettet, selv om det ikke er direkte sammenlignbart, støtter vi opp under grønn omstilling, innovasjon, forskning og utdanning, helse, kultur, justissektoren, asyl, migrasjon, integrering, beredskap, lokal utvikling og sosial dialog. Vi må altså finne arenaer hvor vi klarer å gjøre dette sammen med andre.

Videre underbygger finansieringsordningen Norges bilaterale relasjoner med det enkelte partnerland – det blir ofte glemt – og det er veldig positivt.

Jeg er glad for at regjeringen også kom i havn med ny tilleggsprotokoll om fisk og marine produkter. Verken norsk næringsliv eller europeiske forbrukere er tjent med at EU skal skattlegge norsk fisk hardere. Selv om det er litt trist at makrell har falt ut av avtalen, har regjeringen fått forhandlet fram betydelige gjennomslag på andre arter og en bedre fleksibilitet i tollkvotene. Det er positivt.

Det var ikke mulig å få tollfrie kvoter for fryst makrell, verken rund eller filet, men Norge har, som de fleste er kjent med, en bilateral permanent kvote for fryst, rund makrell på 30 600 tonn. Slik jeg har oppfattet det, er nåværende eksport lavere enn dette, så dette bortfalt antas å ha mindre betydning for næringen.

Til slutt vil jeg gjerne berømme regjeringen for nok en gang å klare å holde fiskekvoter utenfor forhandlingene. Norges fiskeressurser tilhører det norske fellesskapet, og slik skal det forbli.

Morten Wold (FrP) [11:58:04]: Det er ikke store uenigheter i den saken vi nå debatterer, men Fremskrittspartiet er opptatt av at de norske økonomiske bidragene skal ha en målbar effekt, og at de må distribueres med lavest mulig administrativ kostnad. Det er åpenbart at Norge ikke er rettslig forpliktet til å videreføre finansieringsordningene denne saken handler om, etter utløpet 30. april 2021. Det er det bred enighet om.

Beløpet Norge forplikter seg til å bidra med, er høyt, og det krever et forvaltningsnivå som bidrar til økte administrasjonskostnader. I den sammenheng viser Fremskrittspartiet til Riksrevisjonens undersøkelse av de norske EØS-midlene, Dokument 3:15 for 2012–2013.

Fremskrittspartiet mener det er nødvendig å gjennomgå dagens rutiner og forvaltning av EØS-finansieringsordningen og foreslår derfor at regjeringen gjennomfører en revisjon av forvaltningen av denne.

Jeg tar med dette opp Fremskrittspartiets forslag i saken, et forslag som lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en revisjon av forvaltningen av EØS-finansieringsordningen og EØS-midlenes effekt hos mottaker, med mål om å kutte administrative kostnader knyttet til forvaltningen av EØS-ordningen.»

Presidenten [11:59:18]: Representanten Morten Wold har teke opp det forslaget han viste til.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:59:36]: SV stemmer imot avtalen om EØS-finansieringa. Det er mykje pengar, men det er ikkje det som er hovudgrunnen. Hovudpoenget er at SV er imot EØS-avtalen på grunn av den marknadliberalistiske økonomiske politikken og innnevringa av det demokratiske handlingsrommet som avtalen påfører Noreg. SV meiner at EØS-avtalen bør erstattast med ein brei handels- og samarbeidsavtale med EU, som sikrar både gode handelsvilkår og grunnleggjande demokratisk påverking og kontroll. Framfor vanskelege og tidkrevjande forhandlingar om prisen på EØS-medlemskapet kunne me med fordel ha brukt noko av ressursane på å auka det demokratiske handlingsrommet i forholdet til EU.

Det er òg pussig at prislappen skal vera såpass høg, for EØS er til større fordel for EU enn for Noreg når det gjeld handelsbalansen. Det er då urimeleg, etter SV sitt syn, at Noreg skal betala milliardar av kroner for å få delta i den indre marknaden. EU har eit overskot på handel med Fastlands-Noreg på mellom 120 og 160 mrd. kr i året. Det er i hovudsak EU-bedrifter som tek marknadsandelar i Noreg, og i liten grad motsett. Då denne særavtalen fyrst blei inngått, var prislappen vesentleg lågare. No er me altså oppe i 5,37 mrd. kr i året.

SV har derimot ingenting imot at Noreg skal bidra til økonomisk og sosial utvikling i dei mindre rike medlemslanda eller til tiltak knytte til utfordringar som følgje av invasjonen av Ukraina. Det er òg på sin plass å minna om at europeisk sivilsamfunn er under press, og at det er rett å prøva å bidra til at dei kan driva sitt viktige arbeid. Dette er likevel etter SV si meining bidrag Noreg heller kunne gjeve som ei frivillig ordning.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:02:03]: Jeg er glad for at vi i dag skal ratifisere den nye avtalen om EØS-midlene, og at det er så bred oppslutning om det.

Jeg har lyst til å begynne med å fortelle at jeg i går var og så på to konkrete konsekvenser av EØS-midlene som er ganske illustrerende for bredden. Det ene var at jeg besøkte det fantastisk flotte jødiske museet i Warszawa, som ved siden av Yad Vashem i Jerusalem kanskje er verdens flotteste minnested for jødisk historie og det som skjedde i holocaust. Der har Norge vært tungt inne i å utvikle et veldig avansert, moderne og tidsriktig undervisningsprogram. Så deltok jeg på en stor konferanse sammen med innenriksministeren i Polen om avslutningen av første runde med et meget omfattende program for samarbeid om sivil beredskap, redning og sikkerhet – hele innenriksfeltet – hvor det var stor oppslutning fra både polsk og norsk side om at dette hadde vært til gjensidig nytte og knyttet oss enda tettere sammen. Det er bare noen små eksempler av et veldig rikt landskap.

Den endelige avtalen ble altså undertegnet med EU 12. september. Jeg hadde lyktes i å få en enighet med kommisjonen allerede i desember i fjor. Det tok ganske mye tid internt i EU, og det er også EUs syn at de brukte ganske lang tid på det, men nå er det på plass, og vi er med denne ratifikasjonen klare til å komme i gang med mer detaljerte forhandlinger med deltakerlandene.

Jeg har fulgt dette hele veien, og jeg mener det er ekstremt god europapolitikk for Norge. Norge tjener svært mye. Jeg vil si til representanten Fiskaa: Man kan ikke vurdere verdien av EØS-avtalen bare på handelsbalansen. Som Eldring-utvalget gjør tydelig og klart: Norge har svært store fordeler av EØS-avtalen fordi vi er dypt integrert i europeiske varekjeder. Vi har derfor stor interesse av at det indre markedet fungerer, og vi bidrar da litt tilbake ved å bidra til å redusere forskjellene innad i Europa. Det gir oss samtidig muligheten til å gjøre en rekke bra ting, som å støtte opp om sivilsamfunn og demokratiutvikling, nå også ivaretagelse av konsekvenser av krigen i Ukraina, og å bli kjent med og få en inngang inn i veldig mange av de landene som i utgangspunktet var Europas mindre velutviklede økonomier, men som gradvis vokser og blir store og sentrale europeiske land. Det vil vi ha stor interesse av. Jeg er derfor svært glad for støtten.

Det er 15 land som fortsatt er med. Vi skal ha detaljerte forhandlinger om innretningen videre, om hvordan dette skal gjøres, men det er altså de områdene som også ble beskrevet av saksordføreren, som er de områdene vi da legger særlig vekt på. Som flere har vært inne på, henger dette selvfølgelig nøye sammen med hele arbeidet opp mot det viktige sjømatmarkedet i Europa.

Jeg vil egentlig bare si takk for bred oppslutning om dette. Jeg tror dette er noe vi med fordel kan glede oss

over at vi utviklet for over 20 år siden. Dette er et instrument som gir Norge en rekke fordeler, i tillegg til at vi bidrar konstruktivt der ute.

Presidenten [12:05:21]: Det vert replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [12:05:51]: Det er hyggelig å få ordet. EU har valgt å holde tilbake økonomiske midler til land som ikke følger – la oss si – de verdiene EU mener er akseptable. Blant annet har Ungarn fått det kravet at de må akseptere de retningslinjene for asyl- og innvandringspolitikk som EU har. Det paradoksale er jo at EU nå selv er misfornøyd med sin egen politikk og ønsker bl.a. å se på Schengen-avtalen. Mener utenriksministeren det er naturlig at land tvinges til å endre sin politikk, når EU selv endrer den samme politikken?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:06:38]: Da kan jeg opplyse representanten Tybring-Gjedde om at Norge altså ikke er medlem av EU, og derfor er ikke vi direkte involvert i den diskusjonen. Dette har å gjøre med intern disiplin rundt vedtak som fattes i fellesorganer i EU, på de områdene hvor EU har kompetanse. Da mener jeg det er helt rimelig at man, som i enhver organisasjon hvor man blir enige om å dele kompetanse, selvfølgelig må forholde seg til de regler som gjelder. Jeg har stor forståelse for at EU mener at dette også gjelder for Ungarn, som for alle andre medlemsland.

Det som derimot berører oss, er at vi ved flere anledninger har tydeliggjort at vår støtte på en rekke felt selvfølgelig forutsetter allmenn oppslutning om generelle universelle prinsipper, f.eks. om likestilling, likebehandling og slikt. Vi har ved flere anledninger, f.eks. under det tidligere styret i Polen – altså ikke det som sitter nå – tydeliggjort at f.eks. det å erklære kommuner for såkalt homofrie soner, ikke er forenlig med støtte fra Norge. Det går på noen mer universelle prinsipper man må forholde seg til.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [12:07:41]: Nå var ikke mitt spørsmål knyttet til homofiles rettigheter, det var knyttet til migrasjon og innvandringspolitikk, så det er fint om man svarer på det spørsmålet som blir stilt.

Det man har sett nå, er at landet på grunn av spørsmål knyttet til asyl og innvandring, er blitt presset østover, og de har beveget seg bort fra den vestlige – og fra vår – sfære når det gjelder både asyl- og innvandringspolitikk og generelt de kravene EU setter. Blant annet har vi sett det med Ungarn, men vi har også sett det med andre land som ikke føler seg hjemme i de verdiene EU og Vesten praktiserer. Sannsynligvis vil de komme etter, sånn som Polen, men krav som tvinger dem til å endre sitt syn

på dette, altså frata dem selvråderetten, oppfattes av dem som svært urimelig. Er utenriksministeren redd for at det kan få disse landene til å bevege seg østover, slik vi faktisk har sett tendenser til?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:08:35]: Jeg mener det er et stort og alvorlig spørsmål at f.eks. president Putin i Russland nettopp bruker den typen såkalt tradisjonelle verdier som en inngang til å få økt innflytelse i land, spesielt land østover i Europa. Dette er en stor og erkjent problemstilling. På dette konkrete spørsmålet mener jeg at jeg svarte også i første omgang: Når det først er slik at EU-landene i fellesskap er blitt enige om at man har solidarisk felles ansvar for enkelte områder, er det ikke urimelig at man også forventer at landene leverer opp til de minimumsforpliktelsene som da er levert. Det var litt av poenget med å etablere EU i første omgang. Så vil landene kunne bruke sin adgang til de politiske instrumentene til å prøve å endre på den politikken.

Det er ingen hemmelighet at det pågår en ganske intens diskusjon i hele Europa, både innenfor og utenfor EU, om innretningen av asyl- og flyktningpolitikken. Det er vel kjent. Mye tyder på at den nå er i ferd med å bli strengere i hele EU-området, men at man bør stå sammen om den, tror jeg er viktig.

Ine Eriksen Søreide (H) [12:09:54]: Det er en høyst frivillig sak å være medlem i EU. Det er også nokså åpenbart at det er det politiske flertallets beslutninger man retter seg etter, og de diskusjonene er jo alle EU-land med på å ta.

Jeg ville bare litt tilbake til sivilsamfunnsmidlene i EØS-avtalen. Som utenriksministeren var inne på, er det to saker som har stått i fokus de siste årene: den tidligere polske regjeringen og deres aksept av at det ble opprettet såkalt LHBTI-frie soner i Polen, som ikke var akseptabelt for giverne, og heller ikke det at ungarske myndigheter skulle ha avgjørende innflytelse over forvaltningen av sivilsamfunnsmidlene. Det hadde vært interessant å få høre litt mer fra utenriksministeren om hva hans vurdering av verdien av sivilsamfunnsmidlene har vært og er.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:10:52]: Det er et viktig tema og viktig spørsmål. Jeg er egentlig positivt overrasket når jeg reiser i flere av disse landene, over å oppleve hvor mye det har betydd. På noen områder har vi vært en av de største giverne til sivilsamfunnsorganisasjoner som har hatt trange kår i eget land, og som ikke har vært prioritert i andre støtteordninger fra EU, som er mye større i volum, men som ikke treffer dem på samme måte. Det tror jeg man finner i både LHBTI-miljøer, rom-miljø og minoriteter gene-

relt, men også i ulike rettighetsorganisasjoner som opplever at Norge har vært en svært viktig stemme. Det er da midlene, men også den kontakten som midlene har skapt mot norske myndigheter, som kan sette dem i kontakt med andre myndigheter. Den nye polske regjeringen sier faktisk at de er glad for at det var kondisjonalitet overfor den gamle regjeringen, for det var en del ting som faktisk virket, og som f.eks. bremset effekten av disse LHBTI-frie kommunene, nettopp fordi vi var tydelige. Det er ikke bare noe jeg sier, men noe som de som nå styrer Polen, har sagt.

Presidenten: Replikordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [12:12:12]: Det er positivt at Norge får bedre markedsadgang for fisk og maritime produkter. Det koster mye for Norge, men jeg regner med at regjeringen har stått på for å få det lavest mulig. Tollfrie kvoter er positivt, men det er ikke i tråd med EØS-avtalens uttalte ambisjon om å ha liberale handelsbetingelser og tro på markedsmekanismene. Man får stadig begrensninger på disse, og man løser det gjennom å gi etter for landenes krav om ikke å ha frihandel.

Det er et prinsipp at det er kvalitet og pris som burde være rådende og bestemmende for handel i Europa. Det hadde vært ønskelig at man fikk mer av det. Det er ikke Norges ansvar eller skyld, men det er viktig at man ikke beveger seg bort fra det som på en måte var intensjonen, både innad i EU først og så gjennom EØS-avtalen.

Det er positivt at Norge bruker sin finansiering til sosial utjevning og ikke minst til å redde europeisk kulturarv. Det er veldig positivt, og det er noe jeg er for. Jeg tror det er klokt at vi bruker disse pengene, og at man faktisk har en tilnærming til dette som gjør at Europa forsvarer det som er viktig for Europa, og den felles kulturen vi har.

Det er imidlertid en del ting som nå etter hvert beveger seg i den andre retningen, og som det kanskje virker underlig at vi skal bli helt like på. For det første har vi grønn omstilling, så har vi det som heter rettsstatsprinsipper, som vi vil ha helt like, og så er det sosial inkludering og samfunnsmessig robusthet, som det heter. Da er det interessant at også Norge mener at en del ting griper inn i vår selvråderett. Det er ikke gitt at sel- og hvalfangst er noe EU er veldig glad i, og det kan godt komme krav om at vi ikke skal fortsette med det. Det kan gjelde vårt urfolk og minoriteter ellers. Det kan gjelde gass- og olje-produksjon, som vi kan få begrensninger på fra EU, og da vil vi rope at her gjelder selvrådet. Det synes jeg faktisk vi må akseptere at også andre land vil gjøre.

Når det gjelder disse restriksjonene på verdier, er det sånn at disse landene vil komme etter etter hvert. Det er ikke lenge siden de var en del av Sovjetunionen og den østlige sfæren. Vi må akseptere at det tar litt tid før de kommer etter og har de samme verdiene som vi har. Det tok tid for oss også. Hvis vi går tilbake til 1950-tallet, var homofili forbudt i Norge. Vi må faktisk tenke litt lenger enn bare å tvinge andre land til å tenke akkurat som oss.

Jeg er litt usikker på hvorvidt vi skal ratifisere noe. Vi har ikke fått kommet med noen innspill til selve avtalen. Jeg skjønner at det er regjeringens prerogativ, men allikevel hadde det vært nyttig om denne salen kunne få kommet med noen innspill til regjeringen før man forhandlet frem en endelig avtale.

Trine Lise Sundnes (A) [12:15:31]: Jeg hører at SV mener at EØS-avtalen må sies opp og erstattes av en enklere avtale. Fra Arbeiderpartiets side mener vi dette ikke er et godt alternativ, snarere tvert imot et dårlig alternativ, noe som framkommer veldig tydelig av evalueringen av EØS-avtalen som ble gjort av Eldring-utvalget. På svært mange områder – og ikke kun på handelsbalansen, som trekkes fram – er altså fordelene langt større enn ulempene.

Jeg registrerer, dersom mediene siterer riktig, at SV i sitt programarbeid foreslår å stryke at EØS-avtalen må sies opp. De som i så tilfelle står bak det, har tatt en fornuftig tilnærming til viktigheten av EØS-avtalen og også de tilliggende avtaler som henger på EØS-avtalen.

Som vi har diskutert i dag, er forhandlingene på ulike områder mer krevende enn tidligere fordi EU ser ting i en større sammenheng enn tidligere. Derfor blir EØS-avtalen og utviklingen av EØS-avtalen gjennom tilleggsavtaler mye, mye viktigere i tiden framover.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:17:21]: For å svare representanten Tybring-Gjedde, som – hvis jeg forsto ham riktig – antydte at EØS-midlene i sin helhet er betalingen for markedsadgang for fisk: Det er de altså ikke. Det er et bidrag vi mener er rimelig at vi gir til utviklingen i det indre markedet, som vi mener vi har svært mange fordeler av, akkurat som saksordføreren nettopp påpekte. Det hjelper også markedsadgangen for fisk.

Et viktig poeng jeg også har lyst til å minne om, er at vi er fullverdig medlem av det indre markedet, men med unntak for landbruksvarer og med noen særregler for fisk som følger av protokoll 9 i EØS-avtalen. Det er ikke slik at det tilfeldigvis ble sånn – det var jo en av grunnene til at Norge sa nei til EU og valgte en annen tilnærming. Da gjelder ikke akkurat de samme reglene for handel med fisk som gjelder for resten av det indre markedet,

hvor vi er et fullverdig medlem. Det er et viktig premiss for den diskusjonen.

Når det gjelder eksport av fisk, er jo også fisk Norges nest største eksportvare og ekstremt viktig for norsk økonomi og ikke minst for kysten rundt, så dette er faktisk ganske vesentlige ting.

Til det andre poenget til Tybring-Gjedde: Hvis noen opplever at EU gjør alle like, anbefaler jeg en tur rundt i Europa, for det er ganske langt igjen til grekere ligner på dansker, og de har hatt god tid til å prøve på det. Det er ganske store forskjeller innad. Det som derimot er bra, er at man slutter opp om noen felles minimumsregler for behandling av mennesker, f.eks. at likestilling er en god idé, og at man ikke skal legge begrensninger på folk på grunn av ulik seksuell legning. Der mener jeg ikke at vi skal være spesielt tolerante, for der har man nå både i EU og i Europarådet slått fast noen prinsipper som gjelder for land. Da tror jeg også det er lurt å stå opp for dem.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:19:34]: Eg tenkte eg skulle ta ordet då representanten Sundnes hadde sitt innlegg. Eg trur det er viktig at både Sundnes og andre EØS-tilhengjarar ikkje gler seg for tidleg når det gjeld ønsket om at SV skal endra meining om EØS. Det er nok ikkje heilt rett forstått, det representanten Sundnes har oppfatta via media om SVs programarbeid. Eg kan seia ganske klart og tydeleg at SV ikkje har nokon planar om å leggja EØS-motstanden på hylla. Me har eit veldig tydeleg prinsippprogram på dette punktet som slår fast at EØS-avtalen er skadeleg for det demokratiske handlingsrommet og for moglegheita til å føra ein økonomisk politikk som er til det beste for fleirtalet i Noreg.

Christian Tybring-Gjedde (uavh.) [12:20:37]: Jeg tror utenriksministeren og jeg snakker litt forbi hverandre nå. Jeg forstår også at disse midlene ikke bare gis for kvoteadgang for fisk og maritime produkter, men tre av de fire sidene i selve dokumentet snakker om fisk og maritime produkter, så det er ikke rart at det dominerer i denne samtalen her i Stortinget.

Jeg tror heller ikke at alle skal bli like, men jeg tror vi skal gå litt tilbake og se på vår egen historie før vi belærer andre. Selv likestilling var heller ikke veldig populært i Norge for 50, 60 og 70 år siden. Det var nesten utenkelig. Vi ser i kulturer som kommer til Norge, at likestilling er noe helt fjernt for dem. Det tar tid. Det tar også tid i land som ikke har praktisert de liberale verdiene vi tar som en selvfølge. Da burde vi ikke være helt dogmatiske på å si at det skal skje i morgen. Det går faktisk an å tenke litt lenger enn tuppen av nesen og si at det kanskje tar litt lengre tid, og ikke være så dogmatiske på det vi ønsker, og som vi selv mener er veldig viktig.

Jeg tror også det er tilnærminger vi har til våre egne ting som er unike for Europa. Det nevnte jeg i sted. Det er

f.eks. sel- og hvalfangst og behandling av urfolk. Det er også gass- og oljeproduksjon. Man kunne jo tenke seg: Hvis EU hadde ment at dette skal nedlegges, og sagt at Norge er ute av EØS-avtalen hvis det ikke nedlegges innen ti år, så ville vi selvsagt aldri akseptert det. Da ville vi snakket om selvråderetten – som det for øvrig ellers er veldig populært å snakke om i dette landet. Enkelte partier er desperat opptatt av selvråderetten. Det skal man også være klar over – ikke hele veien si at andre land ikke har den selvråderetten vi selv mener er helt selvsagt.

Vi bør være litt mindre høye og mørke og heller kanskje tenke at andre kan tenke litt annerledes enn oss. Jeg tror alle land i Øst-Europa kommer etter oss, men ikke la oss skremme dem østover, mot Russland. Det tror jeg er veldig uheldig for både samholdet og ikke minst sikkerhetsbildet i Europa.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:22:51]: Hvis det kan bidra til å berolige Tybring-Gjedde, så finnes det altså ingenting i EØS-avtalen som tilsier at EU kan bestemme hva vi skal produsere i Norge. Derimot er det kjekt å ta med seg at all gassen vi selger, selger vi til enten EU eller Storbritannia, og det aller meste av oljen. Det å samarbeide med de landene som er markedet for vår viktigste eksportartikkel – eller i flertall: for alle våre viktigste eksportartikler – er jo det vi gjør i EØS-avtalen. Det er ganske lurt, for det tjener vi bra på i Norge. Derfor er det naturlig også å bidra.

Ingen mener at alle mennesker skal bli like, men det å fremme noen grunnleggende standarder i flest mulig samfunn – i hvert fall for hva man ikke skal gjøre, f.eks. aktivt å diskriminere på grunn av kjønn eller seksuell legning – er jeg veldig glad for at vi kan bidra til. Ingen land har blitt pålagt å følge de reglene. De har sluttet seg til konvensjoner, sluttet seg til organisasjoner som praktiserer dem. Det er når man bryter dem, at sanksjonene kommer, det er ikke ved at man drar dit og tvinger dem til å underskrive. Det er et frivillig valg, som Eriksen Sør-eide sa. Det er et frivillig valg å melde seg inn, frivillig å underskrive en konvensjon, men når man har gjort det, har man påtatt seg forpliktelser, og det er det vi kaller internasjonalt samarbeid.

Presidenten [12:24:05]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:24:08]

Interpellasjon fra representanten Kari-Anne Jønnes til kunnskapsministeren:

«Hvordan vil statsråden legge til rette for at kulturskolens kraft og kompetanse kan bidra til en mer praktisk skole, bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.-10. trinn?»

Kari-Anne Jønnes (H) [12:24:47]: Jeg har sagt det fra denne talerstolen før: Jeg elsker kulturskolen. Jobben kulturskolene gjør for å fremme inkludering og integrering, viser hvordan kunst og kultur kan bidra til å skape tilhørighet, fellesskap, deltakelse, mestring og ikke minst hindre utenforskap.

Kulturskolen er en arena der barn og unge får mulighet til å bli kjent med seg selv, føle mestring, utforske ulike kulturuttrykk, utvikle sine kreative evner og møte lærere med stor kunnskap og kompetanse. Kulturskolene er viktige samfunnsaktører og har en rolle som fortsatt kan videreutvikles, og som vi som samfunn kan dra langt større nytte av dersom vi ser kulturskolen i sammenheng med de øvrige kommunale tjenestene og institusjonene vi har.

Kultur er som kunnskap; det blir mer av den når vi deler. Med stortingsmeldingen Oppleve, skape, dele – Kunst og kultur for, med og av barn og unge presenterte Solberg-regjeringen i mars 2021 for første gang barne- og ungdomskulturfeltet som et samlet politisk satsingsområde på nasjonalt nivå. Målet var å gi alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn, tilgang til kunst og kultur, sikre at kunst og kultur som blir skapt for og formidlet til barn og unge, er av høy kvalitet, og gi alle barn og unge mulighet til å oppleve og skape kultur på egne premiser.

Stortingsmeldingen er tydelig på at visjonen for de kommunale kulturskolene er kulturskole for alle. Gjennom meldingen gis framtidens kulturskoler en sentral posisjon i den lokale og regionale samfunnsutviklingen og planleggingen. Kulturskolens samfunnsoppdrag settes inn i en helhetlig kommunal kontekst. Det er utarbeidet en god rammeplan for kulturskolen, men den er ikke obligatorisk for kommunene å bruke.

Nå mer enn noen gang er det viktig å se kommunens ressurser i sammenheng. Tiden for kommunal helhetstenking er inne. Mange kommuner har stram økonomi. Noen kommuner sliter med å rekruttere lærere og andre ansatte til sine skoler. Altfor mange elever har for høyt fravær fra skolen, og fortsatt er det altfor mange unge som ikke fullfører og består videregående utdanning.

Med Støre-regjeringens ungdomsmelding byr muligheten seg til å tenke nytt. Hvordan kan kompetansen i kulturskolen utnyttes bedre? Det er mange høyt kompetente medarbeidere i kulturskoler over hele landet som kan bidra til en mer praktisk og variert skolehverdag. De er utdannet musikkpedagoger eller utøvende kunstnere med pedagogisk utdanning. Med tanke på hvor mange barn og unge som sliter i skolehverdagen, og ikke i tilstrekkelig grad opplever mestring og læringsglede: Er det ikke på tide å se kulturskolen som det ressurscenteret den er?

Nå har statsråden mulighet til å bidra til å utløse potensialet i kulturskolen. Selv om det er kommunene som har ansvaret, har statsråden en gylden anledning til å peke retning. Kulturskolerådet og KS har gjort et grundig arbeid. Det handler om vilje og evne. Det å investere i barn og unges trivsel, mestring og læringsglede er god samfunnsøkonomi. Kulturskolen kan bidra til en større avkastning. Kulturskolen og dens ansatte bør være en naturlig del av laget rundt våre barn og unge, og samhandling med skolen kan bidra til å gi flere elever større muligheter, samtidig som noen utfordringer i kommunene kan minske.

Jeg lurer derfor på hvordan statsråden nå vil legge til rette for at kulturskolens kraft og kompetanse kan bidra til en mer praktisk skole og bedre læring, motivasjon og trivsel for 5.-10. trinn. Nå er det en veldig god anledning til å utløse potensialet som ligger i samarbeid, samskapning og samtenking.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:29:17]: Jeg vil takke representanten Jønnes for at hun har tatt opp kulturskolens rolle i en mer praktisk skole. Som dere vet, har vi de siste årene sett for svake læringsresultater i norsk skole. Skolen har vært for stillesittende og teori-tung. Forskning viser at elevene blir mer motiverte når skolehverdagen er variert og de får være aktive i læringen.

I stortingsmeldingen om en mer praktisk skole legger vi til rette for at skolehverdagen kan bli mer praktisk, variert og aktiv i alle fag, sånn at motivasjonen øker og elevene lærer mer. Kulturskolen kan ofte bidra med høy kompetanse i flere av de praktiske fagene og er en viktig ressurs i kommunene. Det er mange eksempler på hvordan kulturskolens arbeid bidrar til å skape tilhørighet og fellesskap hos elevene.

Skal vi lykkes med en mer praktisk skole, må vi satse på de praktiske og estetiske fagene, og vi må bygge opp kompetanse. I dag mangler om lag halvparten av lærerne som underviser i praktiske og estetiske fag, studiepoeng i fagene.

Vi er i gang med en snuoperasjon. De siste årene har regjeringen økt antallet videreutdanningstilbud til lærere i praktiske og estetiske fag. Over 560 lærere i skolen fikk i år tilbud om videreutdanning i praktiske og estetiske fag. I perioden 2017–2021 var tallet om lag 300 i året. Det har derfor skjedd nesten en dobling sammenlignet med under forrige regjering. Jeg vil komme tilbake til dette, men jeg har som mål å øke kapasiteten innenfor praktiske og estetiske videreutdanninger ytterligere i 2025.

Vi har også lagt til rette for at enda flere under utdanning i praktiske og estetiske fag skal kunne ta PPU. For dem som har bachelor i praktiske og estetiske fag, har vi

forlenget unntaket fra kravet om mastergrad fram til 2030. De som har en bachelor i utøvende og skapende kunsthøgskolefag, trenger ikke mastergrad for å ta PPU. Dette bidrar også til at flere kulturskolelærere får muligheten til å ta PPU. Kulturskolelærerne vil også være omfattet av det nye helhetlige systemet for kompetanse- og karriereutvikling som starter opp i 2026.

Lærerne trenger gode rammer for å kunne tilby praktisk læring av høy kvalitet. De trenger tilgang på utstyr og praktiske læringsarenaer. De siste års sterke fokus på en teoretisering av skolen har ført til at mange kommuner ikke har prioritert å satse på dette. For å stimulere kommunene til innkjøp av utstyr til praktisk og variert opplæring har regjeringen derfor innført en egen tilskuddsordning. I 2024 har alle kommuner i Norge, med unntak av 29 stykker, søkt om et sånt tilskudd. I statsbudsjettet for 2025 har regjeringen foreslått å øke tilskuddsordningen til 160 mill. kr.

Regjeringen har også innført en egen kompensasjonsordning for investeringer i praktiske læringsarenaer. For 2025 er investeringsrammen foreslått til 2 mrd. kr, og den skal trappes opp til 8 mrd. kr i løpet av åtte år. Kulturskolen vil også kunne dra nytte av disse investeringene.

Vi skal også ha pilotskoler som går foran og legger opp til enda mer praktisk læring eller mer fysisk aktivitet. Kommuner som søker, kan f.eks. velge å inkludere kulturskolen i sitt prosjekt. Pilotskolene vil gi oss enda mer kunnskap om hvordan vi kan skape en mer praktisk og aktiv skole for alle.

Jeg tror vi har mye å vinne på å se kulturskolen i sammenheng med grunnskolen og SFO. Det er mye potensial knyttet til å tenke kombinerte stillinger, sånn at dyktige fagfolk får være ansatt begge steder. Kulturskolen er dessuten en viktig aktør i tenkningen rundt en mer helhetlig skolehverdag.

Jeg vet at det allerede finnes mange kommuner der kulturskolen bidrar godt til en mer praktisk skole, bedre læring, motivasjon og trivsel på alle trinn. Det finnes eksempler der kulturskolen går i tett samarbeid med skolene om felles undervisningsopplegg for å oppnå ulike kompetansemål i læreplanen. Sånne samarbeid skaper et større fagmiljø hvor lærerne drar veksler på hverandres spisskompetanse. Dette bidrar til variert undervisning og kommer elevene til gode.

Fra 1. august har kommunene gjennom opplæringsloven fått større lokalt handlingsrom i fag- og timefordelingen. Ti prosent av alle timer kan nå fordeles fritt lokalt. Det gir en forsterket mulighet til å satse på en mer praktisk skole og tenke større om samarbeidet med kulturskolen. Regjeringen er opptatt av å skape gode rammer for mer og bedre læring, og jeg håper kommunene – som både skoleeiere og kulturskoleeiere – bruker mu-

ligheten og handlingsrommet som finnes til å ta kulturskolen med i arbeidet med å gjøre skolen mer praktisk og aktiv.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:34:34]: Takk til statsråden for et godt innlegg.

Jeg tror vi alle er enige om veldig mye når det gjelder hvilke store muligheter som ligger i kulturskolen. Mitt mål med denne debatten er å vise fram det. Jeg tror at norske barn og unge, kulturskolen og Kommune-Norge er best tjent med at vi har en god samtale her i Stortinget, sånn at vi kan dele ideer og meninger om hvordan vi best kan utløse det potensialet.

Statsråden var innom kreativ kompetanse og praktisk og variert læring. Den kreative kompetansen er en av de viktigste kompetansene for det 21. århundret. Det er et utvalg som har sett på det, og de kom fram til det i 2014. Veldig mange av de lærerne i skolen som mangler formell kompetanse, og som underviser i kreative fag, er i dag ansatt i kulturskolen, men kanskje ikke i fulle stillinger. Kanskje kan et bedre samarbeid mellom skole og kulturskole løse veldig mange av de utfordringene vi står i når det gjelder mangel på fagutdannede lærere og lærere med fordypning i kreative fag i skolen. Kanskje kan vi bruke den totale lærerstandens ressurser bedre. Nå må ikke alle lærere bli sinte på meg, men jeg tenker at når vi står i den situasjonen vi gjør, må vi evne å tenke sammen og tenke nytt.

Det er et stort potensial som jeg oppfatter at statsråden også var innom, nemlig å se kulturskolen i sammenheng med kommunens øvrige tilbud og øvrige institusjoner. Jeg mener at vi har utrolig mye å vinne på samarbeid hvis vi er villige til å se mulighetene. Da blir mitt spørsmål til statsråden om hun er villig til å gjøre noe mer enn å snakke om det, og om hun er villig til å uttrykke forventninger til at kommunene tar ut potensialet i helhetstenkningen, der kulturskolen ses i sammenheng. Hvis vi i fellesskap kan uttrykke en forventning, er det et ganske sterkt signal.

Noe av det vi kan bruke det til, er f.eks. psykisk helsearbeid, gjennom bruk av musikkterapeuter – en kan hente ungdommer som er på vei ut, tilbake, ved at de får uttrykke seg gjennom musikk. Vi kan ivareta samisk håndverk, eller vi kan bidra til at barn og unge får bedre innsikt i KI og å dele kunnskap om det. Dette er bare noe av det kulturskolen fokuserer på, og som er viktig for oss som samfunn.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:37:41]: Jeg har en forventning om at skolene jobber godt med å ta ut det potensialet som ligger i kulturskolene våre. Det er jeg helt enig med interpellanten i, og jeg har en tydelig forventning om det. Som jeg var inne på i mitt innlegg, er det mange skoler og kommuner som jobber veldig godt

med dette rundt omkring i landet vårt allerede. Jeg besøkte en av dem i april, Steinkjer skole. Der har de et veldig godt samarbeid med kulturskolen og idrettslaget lokalt, som de bruker i SFO. Det synes jeg er en veldig viktig og riktig satsing av den skolen og den kommunen, for man gjør dette viktige tilbudet og denne viktige læringsarenaen og aktiviteten tilgjengelig for alle når man inkluderer det på den måten.

For mitt eget partis del kan jeg si at også Arbeiderpartiet har dette inne i sitt utkast til partiprogram nå. Jeg tenker at mange partier er opptatt av dette med en mer helhetlig skolehverdag og å gjøre disse viktige tilbudene og arenaene tilgjengelig for alle unger, uavhengig av hvor mye foreldrene tjener eller er interessert i.

Som jeg sa, må vi gjøre mer fra statlige myndigheters side for å stimulere til dette. Derfor ønsker vi at flere kulturskolelærere kan ha kombinerte stillinger i skolen, og vi viser til den muligheten. For eksempel kan skoleeier søke om utdanningsstipend for ansatte i kulturskolen som mangler godkjent lærerutdanning. Skoleeier kan også søke om rekrutteringsstipend til personer som ennå ikke er ansatt i skolen. Her er det mange gode synergieffekter som kan gå begge veier.

Ikke minst vil jeg si at en veldig viktig endring vi har signalisert nå, er at vi skal åpne opp for at også kulturskolelærere vil være omfattet av det nye helhetlige systemet for kompetanse- og karriereutvikling som starter opp i 2026. Det er veldig bra for andre yrkesgrupper i skolen også, ikke minst for barnehagelærere, som til nå ikke har vært inkludert i denne ordningen, og det vil som sagt også inkludere kulturskolelærere.

Øystein Mathisen (A) [12:40:13]: Stortingsmeldingen «En mer praktisk skole» er også et retningsskifte i norsk skole. Vi ser at vi har hatt fallende motivasjon, vi ser at elevene lærer mindre, og man sliter spesielt innenfor et så viktig fag som lesing. Dette kan i fremtiden føre til at færre klarer å fullføre skoleløpet, fullføre videregående og komme seg ut i arbeidslivet. Med morgendagens utfordringer, der arbeidsfolk og kompetanse er noe av det vi har aller mest behov for, er det noe vi ikke kan stå og se på.

Utviklingen med fallende motivasjon og fallende læring henger tett sammen. Elever som har gått en hel dag uten å ha følt mestring, uten å ha følt at de har lært noe, gjør også utslag på motivasjonen. Det er all grunn til å tro at disse faktorene henger tett sammen. Derfor er det veldig bra at denne regjeringen har satt en ny kurs og sagt at vi skal ha en mer praktisk, variert og motiverende skole, der barn skal kjenne på mestring. Da skal vi også kunne inkludere f.eks. kulturen tyngre inn i skolehverdagen.

Denne meldingen er et slags taktskifte, men det er også mye som må endres for å komme i gang med det. Kompetansen i norsk skole på de praktiske og estetiske fagene er dessverre lav. At vi nå har åpnet opp for etter- og videreutdanning, noe som gjør at veldig mange flere får denne kompetansen, er viktig, for det har vært kraftig redusert i norsk skole over de siste ti årene. Vi har også behov for mer utstyr som gjør det mulig å ha mer praktisk og variert undervisning, og vi har skolebygg som har blitt bygd uten spesialrom som er tilrettelagt for mer praktisk og variert undervisning, også musikk og kultur. Det har vi nå fått på plass en rentekompensasjonsordning for, som setter fart på denne utviklingen, også for å legge til rette for at kultur og musikk kan få en enda større plass i norsk skole.

Det er bra at interpellanten Jønnes sier at vi er enige om veldig mye, for det er også en anerkjennelse av at den nye retningen kan få et bredt flertall, og at man kan få bred støtte for veien videre. Ting har blitt gjort, men utviklingen i norsk skole er alvorlig og må snus hvis vi skal få mer motiverte elever og bedre læring. Kultur har absolutt en god posisjon i den nye skolen som skal skapes, med en mer praktisk og variert skole.

Det kommer til å bli forskjeller fra skole til skole og fra kommune til kommune på hvor stort og hvor mye det vil være. Det økte handlingsrommet som også ligger her, gjør at skolene kan se på: Hva er vår unike kompetanse? Hva er våre unike muligheter? Hvordan kan vi bruke lokalsamfunnet? Hvordan kan vi bruke det som er spesielt med oss og våre lokalmiljøer, i skolen, for å skape en mer praktisk og variert skole? For noen vil kultur få en stor plass, hos andre kanskje noe mindre, men vi skal absolutt ha kultur, og kulturskolen er en kjempeviktig aktør som skal ha et stort rom i norsk skole framover.

Anja Ninadotter Abusland (Sp) [12:43:36]: Jeg er glad for at Høyre nå også er opptatt av en mer praktisk skole. Det varmer et Senterparti-hjerte. Jeg registrerte også at interpellanten sa at målet her i dag er å vise at vi er enige om veldig mye, og da ser jeg fram til en veldig god støtte fra Høyre når vi etter hvert skal behandle stortingsmeldingen om en mer praktisk skole.

Stortingsmeldingen «En mer praktisk skole» legger en ny og etterlengtet kurs for norsk skole som vil bidra til økt mestring, trivsel og læring blant våre elever i grunnskolen, og kulturskolen er en viktig del av arbeidet med mer praktisk skole. Det er svært etterlengtet, nettopp fordi skolen i altfor lang tid har vært preget av mye teori og stillesitting. Hvis vi skal ha en skole hvor alle kan lykkes, trenger vi å få inn mer praktisk læring.

Da er det viktig å løfte opp de praktiske og de estetiske fagene. Da er det viktig å satse på lærerne og kompe-

tanseutvikling, men det er også viktig å løfte opp praktisk læring i alle fag, slik at vi får mer motivasjon og mer læring. Da er det viktig å gi de beste forutsetningene for mer praktisk læring i skolen.

Skal vi lykkes med å få en skole hvor alle kan lykkes, må vi gjøre grep, og i forslaget til statsbudsjett for 2025 følger regjeringen opp stortingsmeldingen med konkrete budsjettsatsinger og tiltak. Nytt nasjonalt program for en mer praktisk skole vil være et viktig steg i retning av nettopp en skole hvor alle kan lykkes, for her kommer det en tilskuddsordning for utstyr og læringsarenaer, midler til støtteressurser, kompetansetiltak og egne satsinger for fysisk aktivitet og fysisk aktiv læring.

Jeg er glad for å se den store interessen for innkjøp av utstyr til praktisk og variert opplæring gjennom regjeringens nye tilskuddsordning. De aller fleste kommuner har søkt om sånne tilskudd, og jeg er glad for at ordningen er foreslått økt med 160 mill. kr.

Vi må heie på kommunene som skoleeiere når vi sammen skal jobbe for en mer praktisk og mer variert skole.

Til slutt vil jeg også løfte fram den viktige endringen i opplæringsloven knyttet til økt handlingsrom i fag og timefordelingen. Når 10 pst. av alle timer nå kan omfordes fritt lokalt, gir det nye muligheter til å satse på mer praktisk læring, og jeg oppfordrer skoleeierne til å være mer kreative i hvordan den handlingsfriheten kan komme elevenes mestring, læring og trivsel til gode.

Kulturskolen vil gjennom regjeringens politikk i det store og hele ha mange muligheter til å bidra positivt i det viktige arbeidet med å gjøre skolene mer praktiske og varierte, til det beste for elevene i hele landet.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:46:58]: Som mennesker mestrer vi på ulike måter. Nettopp derfor er jeg så glad i kulturskolen. Jeg mener det kanskje er vår mest inkluderende arena for mestring og læringsglede. Nettopp fordi vi mestrer på ulike måter, la Høyre fram sin ungdomsskolereform for halvannet år siden, der vi var opptatt av og helt tydelig på betydningen og nødvendigheten av praktisk og variert undervisning i alle fag. Sånn sett er det riktig som representanten Abusland sier, at vi er enige om det. Vi var først ute, men det er ikke så viktig hvis vi bare i fellesskap klarer å følge det opp godt.

Kultur og kulturskole er sårbart. Når det er tøft i kommunale budsjetter og de diskusjonene foregår i kommunestyrene landet over, er det utrolig viktig at vi bidrar til å uttrykke forventninger – som statsråden sier hun er klar til å gjøre – men også jobber godt sammen med våre kollegaer der. Hvis vi klarer å bidra til at det ikke kuttes i kulturskoletilbudet, og at kommunene implementerer rammeplanen som nettopp er vedtatt, som

bygger på stortingsmeldingen fra 2021 om kultur for barn og unge, mener jeg at vi har et utrolig godt utgangspunkt for å bidra til at flere barn og unge får ta del i et aktivt, variert og sunt fritidstilbud. De blir også bedre skodd for å lykkes i samfunnet, både i skolen – det er vårt felles mål at de skal fullføre og bestå videregående skole – og gjennom å bli gode samfunnsborgere som deltar aktivt, forhåpentligvis i både politikken og arbeidslivet for øvrig.

Det aller viktigste vi kan gjøre, er egentlig å ha flere sånne samtaler der vi minner hverandre på viktigheten av kulturskolen. Den går i altfor stor grad under radaren, og det har vi alle et ansvar for å bidra til at den ikke gjør. Det er kanskje den arenaen der vi kan bidra til at flest mulig av ungene våre føler mestring, spesielt de som ikke klarer å føle det i skolen.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:49:34]: Jeg vil takke for en god runde her om viktigheten av kulturskolen i norsk skole og hvordan den kan bidra til en mer praktisk skole, som er et tydelig mål fra regjeringens side. Som sagt jobber vi med egne midler knyttet til å få flere lokaler rundt omkring i landet, for å få til en mer praktisk undervisning, for vi vet at det krever mer plass. Vi jobber også for flere midler som er øremerket til praktisk utstyr ute i skolene. Det vet vi har vært svært etterlenget, når vi ser hvor mange som har benyttet seg av denne nye ordningen og søkt om midler. Vi er utrolig opptatt av å skape gode rammer for mer og bedre læring, for det er det dette handler om.

Jeg håper igjen at kommunene, som både skoleeiere og kulturskoleeiere, bruker muligheten og det handlingsrommet som finnes, til å ta med kulturskolen inn i arbeidet med å gjøre skolen mer praktisk og variert. Jeg opplever at en samlet komité på Stortinget støtter dette viktige arbeidet. Jeg er selv et barn av kulturskolen gjennom mange år, og jeg unner alle unger å få lov til å oppleve det samme.

Presidenten [12:50:48]: Sak nr. 3 er dermed ferdigbehandla.

Det vert ringt til votering.

Votering

Presidenten [13:00:49]: Stortinget går då til votering over sakene på dagens kart.

Sak nr. 1 var utgreiing.

Votering i sak nr. 2, debattert 24. oktober 2024

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom

Norge og EU om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028 og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024 (Innst. 21 S (2024–2025), jf. Prop. 119 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har Morten Wold sett fram eit forslag på vegner av Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en revisjon av forvaltningen av EØS-finansieringsordningen og EØS-midlenes effekt hos mottaker, med mål om å kutte administrative kostnader knyttet til forvaltningen av EØS-ordningen.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 76 mot 15 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 13.01.11)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget samtykker i ratifikasjon av avtale mellom EU, Island, Liechtenstein og Norge om en EØS-finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028, avtale mellom Norge og EU om en norsk finansieringsordning for perioden mai 2021–april 2028 og tilleggsprotokoll til avtalen mellom EØF og Norge, alle av 12. september 2024.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 73 mot 15 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 13.01.55)

Presidenten: Sak nr. 3 var interpellasjon.

Sak nr. 4 [13:02:02]

Referat

- (38) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Sylvi Listhaug, Alf Erik Bergstøl Andersen, Silje Hjemdal, Bård Hoksrud, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og Marius Arion Nilsen om en særskilt kompensasjonsordning for oljepionerene (Dokument 8:16 S (2024–2025))
Samr.: Vert sendt arbeids- og sosialkomiteen.
- (39) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal og Erlend Wiborg om samværsrett (Dokument 8:15 S (2024–2025))
Samr.: Vert sendt familie- og kulturkomiteen.
- (40) Riksrevisjonens undersøkelse av Helseplattformen i Midt-Norge (Dokument 3:3 (2024–2025))
Samr.: Vert sendt kontroll- og konstitusjonskomiteen.
- (41) Representantforslag fra stortingsrepresentant Carl I. Hagen om en bedre behandling av forvaltningsrevisjoner fra Riksrevisjonen (Dokument 8:14 S (2024–2025))
Samr.: Vert sendt Stortingets presidentskap.

Presidenten [13:02:26]: Dermed er dagens kart ferdigbehandla. Forlangar nokon ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 13.03.

